Чурапчыга күн тахсар !

САҺА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

12+

2018 сыл Ыам ыйын 4 күнэ бээтинсэ № 32 (11488)

Улууска – бу күннэргэ

Күөх Маайы күргүөмнээх улэнэн көрүстүбүт

Чурапчы нөһилиэгин тэриллэрэ Маай бырааһынныыгын күргүөмнээх үлэнэн көрүстүбүт. Барыы түүкэн сылгалын хааман баран, субботуннуукка тахыстылар.

Маннай, буоларын курдук, тэриллэрэ ох курдук онгостон, Ленин аатынан уулусса устун сылгалын хаамтылар. Быйыл Чурапчы сылганнытэ сурукка киирбитэ 370 сылын туолар. Ол чорчитинэн "370 үгүө дьыала" акция ыытылар. Дьон-сэргэ саастыы сандаарыгай күннэ өрө көтөбүлэн туран субботуннуукка кохтоохтук кыттыннылар. Эрдэттэн сыһыарылыбыт территориялары, уулуссалары, скверлэри хомуйдулар. Улахан тэриллэрэ тиэхиникэлэрин таһаран көтүрүлүбүт хаарбах тутуулар онуоларын ыраастаатылар, кини уулуссалар дэхсилэннилэр. Бириллиэн дьон дьиэлэрин таһын ыраастаан, дьоҥун кылаатларын киллэристилэр. Эбиэттэн киэһэ кини болуоссаҕа норуот күүлэйэ, боскоо эбиэт эҕэрдэ кэнсиэр тэриллибэт. Тэриллэрэ иккис ардыларыгар 100 миэтэрэҕэ сүүрүүгэ эстафета ыытылынна.

С. ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Өрөспүүбүлүкэ күнэ бэрт тэрээһиннээхтик ыытылынна

Өрөспүүбүлүкэ күнүн көрсө, аналлаах курдук, күммүт чаҕылыччы тыкта, ичигэс күн турда. Бу күнү болуоссаҕа диэри муусука дьоҥҥуолуннан сылгалын хааман тиийдилэр.

Өрөспүүбүлүкэ күнүгэр анаммыт үөрүүлээх миитингэ улуус дьокутаатларын Сэбиэтин бэрэсэдэтэлэ Я.П. Окопешников, улуус баҥылыын социальный уонна иҥнэ политика боппуруостарыгар солбуйаачы Н.И. Аммосов, нөһилиэк баҥылыта С.А. Сарыдаев, улуус бэтэрээнэрин Сэбиэтин бэрэсэдэтэлэ М.Н. Матвеева мустубут дьоҥу эҕэрдэлээтилэр. Биир дойдулаахтыы, бөдөҥ Сулаарыстыбанай дириҥэтэл Иван Никифорович Винокуров аатынан уолу, норуотун туһугар онорбут үтүө дьыалата иккистээн реабилитацияланан норуотунан тоҥуннэ. Урукку сылларга Саха Автономнай өрөспүүбүлүкэтин тэрилтэлэрин чилиэн дьоммут П.Обуунускай, М. Аммосов, И.Баранов, С.Аргаанов аатарын кэккэлэриттэн чилиэн киирдэ. Кини быйыл торообутэ 125 сылын туолар. Саха норуотун иннинэ дьылҕатын түстэстиг чулуу кэпибит сырдык аатын үйэтитэн, өрөспүүбүлүкэ таһымнаах үтүө ерутторуох дьаһаллар саҕаланнылар.

Үөрүүлээх миитиҥ кэнниттэн мустубут дьон сомоҕолоһуунуу түстүүр саха омук торут үнкүүтүн – обуоскайы ороҕуттан тутулар.

Бу күн Чурапчы нөһилиэгэр ыччакка анаммах II-с тоҥуттан ыытылар улуустааҕы квест-соонньуу буолла. Соонньуу сүрүн сыалынан ыччаты түмүү, улуус, нөһилиэк устуоруйатын билии, чөл олоҕу тарҕатыы буолар. Уонкайа биостин кэнниттэн 11 хамаанда кыттыыны ылла.

Бу тэрээһиини улуустааҕы ыччат боппуруоспутун отдела, улуустааҕы ыччат көрдөспүүтүнэн, «Айылгыы» культуура киинэ уонна психологическай киин тэрийэн ыытыннылар.

Хамаандалар бэриллибит маршруттарынан нөһилиэк иннигэр 9 тэйиччи-тэйиччи сыпар оонньуур станцыйаларыгар маассыыванан тиийэн, араас сөҥ-саҥаны толкуйдаатылар, айымныыллаах, ыстарыыбынай соруохтары толорбуттар. Ол курдук, «Фактор-страха" станцыйаҕа тыл таһаарааччылары буукуба көрдөөн, бырааһынныбыт дьоҥэ «Хара дьайыыны» астылар, араас аспан оноҥнуллубут дьаабы ампаанньах упахтары истилэр. Оттон мусуой станцыйаларыгар нөһилиэк устуоруйатыттан, убаастыылаах, норуокка кэпсиллиэ билэр дьоннорбут туспаларынан боппуруоспарга чаҕылхайдыгынан иитиллэ-этилэр. «Командообразование" станцыйаҕа «Олонхо" дьиэлэригэр психологическай киин ыытар оонньуулардыгар кыттыннылар, кини болуоссаҕа дьоҥу муннынан сахалыы ырыаҕа үөрүүлүгэн дьон сүрэхтэн көтөхтүлэр, таарыйа кылаат кордоон мучумаанастылар уоллаа. Оттуу таһыанан квест-соонньуу устата ыччатар хас биирдии томпор моҥо таайыллар хаартыскаҕа түстүлэр, «Үтүө саҥа дорбоорун» таалаах миллиардынан хаанньайдылар.

Түмүктүүр соруохтарын миэстэлэригэр, Маҕаайы аймаҥыгар ыкыйыллыахтары таҥараалаатылар. Түмүкэ ДЮСШ хамаандата бастакы миэстэни ылыы сиистэ. Иккис миэстэ С.А. Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын хамаандата, үүс миэстэ Чурапчы колледжын хамаандата буолуулар. Кыайыылаах хамаандаҕа 11000 сүүс. харчыны, иккис уонна үүс миэстэлэргэ тиэхиньиктэргэ бэҕэрбит кинигэлэргэр сыалаларыгар сэргэлиэхтэ туттардылар.

Итэ курдук, улуус ыччата барыы биирдэ түмсэн олус кэхтоохтук кыттаннылар. Бу тэрээһиини көҥүлүн ылынан тэриллэрэ, кыттаччылларга ситиһиини баҕарабыт. Таптаах нөһилиэктэ Чурапчы 370 сылын ааҕан Чурапчы ыччата сомоҕолоһон, бу курдук биирдэ үтүөнүүгүн-хамсыыбыт, айыыбыт тутуоҕут!

Марфа ПЕТРОВА

Успуорт

Ян – норуоттар икки ардыларынаағы турнир призера

Муус устар 25-29 күннэригэр Казахстан ороспуубулукэтин Кордуй куораттыгар ССРС үүнүлгэх тиренэрэ Ю.Л. Цай уонна ССРС үүнүлгэх маастара С.К. Конибаев бириистэригэр XIII-е тэгулун юниорлар ортолорутар боксаҕа турнир буолан аста. Манна Казахстан уонна чугас сыгар дойдулар сүүмэрдэммит күүстэх боксерлара кытыннылар.

Бу улахан ринэгэ тахсан, биһиги уолбут Ян Лукин 50 кило ыйаанынаахтарга 2 миэстэни ылан, Саха сирин үрүт комус мэтээлин аҕалла. Уолбутуттар оссо даҕаны ситиһиини, чэгиэн турууну баҕарабыт.

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Ыччат бэлиитикэтэ

«ҮТҮӨ САНАА» НЭДИЭЛЭТЭ

Арассыыйаҕа Үтүө Дьылуур уонна волонтерство сылы бэлиэтиэхтэн, араас тэрээһиннэр, акциялар ыытыллаллар. Ол курдук бу нэдиэлэ ороспуубулуҥ үрдүгэн «Үтүө санаа» нэдиэлэтэлэрэ буолла. Итиннэ ыытыллаллар. Ол курдук бу нэдиэлэ ороспуубулуҥ үрдүгэн «Үтүө санаа» нэдиэлэтэлэрэ буолла. Итиннэ сиэтэрэн, маннык акциялаҕа хоҥоорбуттар дьонтон тугу толкуйдаабыттарын, быланнаабыттарын, туох санаалаахтарын ыйыталастым.

Г.Г. Алексеева, ЧГФКСИ «Ыччаты кытта үлэ» кафедра сэбиэдиссэйэ:

Бу нэдиэлэ чэрчитинэн Чурапчы нэһилиэгин И.М. Павлов аатынан оскуола, Чурапчыттааҕы гимназия оҕолорутар үтүө санаа уруоктарын ыытыбыт. Интэриэнэт тэмпорутар турар кырдьаҕастар баалаҥнарыгар „Библиосонч"дьаһалы тэрийэстибит: 27 чыҥыылаҕа, ороспуубулуҥ күүтэр, ороспуубулуҥ волонтерларын хаамыыларыгар кытыһан, Чурапчы ыччатларын кытта гражданка тахсыбыппыт. Оны таһыынан институка нэлэг комуз аҕыйы анаан, «Кинигэ долбуурга" диэн кинигэ агаастаһыыларын сакаастаппыт.

З.Н. Сивцева, С.К. Макаров аатынан Чурапчыттааҕы гимназия 7 "б" кылааһын салайааччыта:

"Үтүө санаа" нэдиэлэтин чэрчитинэн кылааһым уолаттарын иҥэн, „Куоҕалы" ТОС ыытыытынан, пенсионерга баран хаар тастыбыт. Сылын аайы дьиэтигэр хаар уута киирэр эбит. Оссо да кырдьаҕастарга көмөлөһүөхпүт.

Е.М. Ефимова, Оньлуунньааҕы техникум дириэктэри иитэр үлэҕэ солбуйааччыта:

Устудьуоннар үөрүйэн оҕолорутар «Илиибит сылаһын – оҕолорго» акцияны куукула тигэн, оттон уолаттар оонньуур сомолуот оторон бэлэхтэри сылдьаллар. Оны көрдөтүн уонсай дьиэ баспытаанала М.С. Аламова салайан оторторор. Үһүс кылаас үөрэнээчиттэригэр кылаас чаастарын ыытыллар. Оссо паампыньыгы ыраастаппыт, оремуоннаппыт. Биһиги тэрийэбитигэр үлэлэхэ пенсиэҕэ тахсыбыт үлэ бэтэрээннэригэр мас саһаанньаппыт. Волонтер устудьуоннар хаамсыыларыгыар 2 куурус устудьуона Оля Шадрина сырытта.

Марфа ПЕТРОВА.

«Дыгын оонньууларыгар» путевка баар!

Ыам ыйын 1 күнүгэр «Дыгын оонньууларын» финальтар бөҕис путевканы, кэрэччүлэри уонна ыспарсымыаннары улаханнык сөпүгэн, Чурапчы улуусун Сылаг нэһилиэгин ыччата Павел Друзьянов ылла!

24 саастаах Павел күүһүн-уоҕун холомуок 30 ыспарсымыаны юниигэр хаалларда. Ол курдук "Үс тогул үс" ыстангаҕа ортолоон, тутум эргиирдэрэ 48-та эргийэн 10-с миэстэ буолар. Мас тардыһыылыгар бойдоҕон хотугар лаппа кыахтаҕын көрдөрөн, уларыйааччыларын улахан аптардарын сабырыйан, 4 миэстэ, оттон сүүрүүгэ уонна оҕунан ыгыыга 10-11 миэстэ буолары ситистэ. Хапсаҕайга борг кыраҕан мүчүү туттан, 14 миэстэҕэ тиистэ. Ол эрэдэ ыараханы көтөҕүүгэ 120 килограммы баран, үрдүк көрдөрүүнү ситистэ.

Онон Павел Друзьянов аны сайын "Туймаада ыһыаҕын" түҥлэтигэр ороспуубулуюбит 11 бастын ыспарсымыаннарын кытары күөн көрсүөҕэ. Ситиһиини, туруору, модун санааны баҕарабыт.

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Сайыннгы сынньалаҥ

"КУСТУК" лааҕырга ыҥырабыт

Саас кэлэн дьон-сэргэ сайыннгы үлэни, сынньалаҥы былаанныыр күннэрэ кэллилэр. Бэйиэл "Кустук" лааҕыр 4-с ыйын атырдьах ыйын 1-15 күннэригэр "Айымньылаах смена" диэн аатаан биһиги болох тэрийэбит.

Мин 1970 с. оскуола-интэриэнэт дьиэтэрэ суох оҕолорутар бастакы сырыыттан туга лааҕыр начальниныгынан аналан лааҕырга үлэни саҕалаабытым. Ол үлэҕэ кэтэхтэн үөрэнэн СГУ бастакы курсун сатаа бүтэрбит киһиэхэ 1958 с. Дьокуускайга юннатскай станцияҕа уонна 1960 с. Бүтүн Соҕуустаабы "Артек" лааҕырга сылыммыт биилэтэрим күүскэ туналаабыттара. Оттон ыла, 50-на сыл сайын аайы оҕолору араас лааҕырдарга илдьэ сырыыттым. Уон сыл Кытайга үлэлээбит сылларбар үөрэтэр оҕолорбут, Кытай тиренньэрэтэрин илдьэ, "Кустук" лааҕырга кэлэн сылдьыбыттар, дьарыктаабыт, этибит. Кытай кэннитэн саха оҕолорун 4 сайын "Знакомство с искусством Китая" диэн туру тэрийэн, Пекиннэтэ илдьэ сылдьыбыттым.

Быйыл 4-с сменаҕа сорохторо цирковой куонкуруһуттар уонна "Мамонтенок" ороспуубулуҥэтэҕи куонкуруһуттар иккиэннэригэр бастаабыттар. Мин саахымматчыт оҕолору дьарыктыахым.

Оны таһыынан биһиги корербүтүнэн, аньыы оҕолору иитии-үөрэтии иэдэстэрин туораҥыыга үлэ ыытар баҕалаахпыт.

Хомойуох иһин, кэнники сылларга биһиги оҕолорбут маатыраны, быдыар тылы аһара туттар буоллулар. Ордук кыргыттар маатыраллыыллара хомотор. Ол да иһин кэнники сылларга саха ыччата хоһоонун баран арахсаллара, эбэтэр сокуонунан хоһоноюю эрэ биирэ сопоолоро наада эбитэ. Ол иһин лааҕырга маатыраллыыр, быдыар тылынан үөхсэр оҕолору, кыайан туттуммат буоллахтарына, кэбэтэргэ суоллыбыт. Оттон кэнники тылын истибэт буоллахтарына, лааҕырдан устан юбиниэхпит.

Ол иһин "Россия историятын быһаарыылаах түгэннэрэ" диэн тиэмэҕэ Саха сирин "Учитель года" куонкуруһа лаурката, "Учитель ученических признаний" – болыо хаһаайыына, ороспуубулуҥ сийэр бастыҥ учуутала С. С. Мыреев үөрэтиэҕэ. Оны таһыынан кини история боппуруоспарыгар дебаттары уонна диспуттары тэрийэн санаан санааны эгэрэ улахан кылаас оҕолорун дьарыктыаҕа.

Ити болоххо мин хаҥыс да сылын ыытар "Олоҕун онтостору быыаанньыр ыччакка суоллар" – диэн тиэмэҕэ лекция куурсун аҕыйаатым. Оно улахан кылаас оҕолоро ордук "20 советов бизнес тренера Ж. Смита", „Куттанары хайдах кыайыахха", "Таптал, секс, ыал буолуу", "Эрдэ ыал буолуу сорудахтара", "Аҥаастаһыллыбат хайдах комускэлиэхпэ", "Устудьуон криминалдыын кореуһүүтэ" уо. д. а. тиэмэлэргэ бэйэлэригэр сыҥьаннаах сүбэлэри иитэриэхпиэрэ истэллэр. Бу гуманитарийдар болоҕоруттан ахсыс, тохсус, отуус кылааны бүтэрбит, экзаменнаах историяны туттарыахтаах 20 оҕону ыыпыбыт. Аттаара үөл, аттаара кыыс буолара ордук. Алтан болоҕоргэ оҕобут туоллан эрэр. Манна дьоҕурдаах эрэ биир эмэ оҕону эбии ыыахпыт сох. Фокуска уонна жонглэрга үөрэтэр оҕолорго күрэхтэһии ыытыахпыт – бастаабыт оҕо 5000 солк. бириэмийэ ылыаҕа.

Биэтэн турар, итинник таһыынан күн аайы Аммаа альпаах уутуттар астына сотуоллоохпут, айылҕаҕа походка сылдьыы лааҕыр умнуллыбат түгэннэригэр киирэллэр. Оны таһыынан толоҥуонэ суох кэлбит оҕо тыыннаах дьону кытта туран туран көнөтэр хайдах курдук үчүгэйин дьэ ойдоон көрүөҕэ. Ол да иһин лааҕырдан барар күннэ эбэх хараҕ уута тохторун сайын аайы көрөбүт.

Лааҕырга суруйтарыыны 8-914-105-84-40 толоҥуонтан Петр Николаевич Калачев ылар.

Петр КАЛАЧЕВ,
Саха Ороспуубулукэтин үөрэҕин үтүөлүөх үлэһитэ, "Учитель ученических признаний" болыо хаһаайына, Пекиннэҕи воруоттар икки арыыларыгыаҕы ускуустуба колледжын туйгун учуутала.

Сага кинэлэр

АЙАР ААРТЫГЫНАН

Иван Алексеевич Максимов кэпсээннэрэ биһиги „Сага олох" хаһыаппытыгар бэчэттэнэллэр. Кини „Дьоммор" диэн булт абыланын, сороҕор көрдөөх түбэлгэлэрин, суоллардар мүчүгэрэннэрэх сырыыларын түҥнэн кэпсиэхтэх. Бу тиэмэтин саҥаан, иккис кинигэтин суруйа сылдьар.

Кинэ системэлиигэр ер үлэлэбитэ, Чурапчы оройуонугар бу эйгэ сайдыыларын кылаатын киллэрибитэ. Кэлин кинэ устуутунан дьарыктыран эрэр. Икки сылаҕыта „Чурапчы суоллардара" кинигэ тахсан улахан сэҥэриини ылбыта. Сопоруоҕаҕа икки кинигэ күн сирин көрдө. Бастакыта–„Эрилик суоллардара" диэн Эрилик Эристиин аатынан колхуоска, совхуоска үөнүнүк, борнинилэхтик үлэлэбит суоллардарга анаммыт. Итиннэ 25 суоллар киллэрилиннибит. Иккиэ – „Эрилик аатын аатынан" диэн Эрилик Эристиин аатынан колхуоска, совхуоска борнинилэхтик үлэлэбит салайааччылар, колхуоставхтар, рабочайдар, кланньыксыттар, механиктэрдэр, о. д. а. киирбиттэр. Барыта 40-са киһи хабылыыбыт.

Алексей СЛЕПЦОВ.

Успуорт

БИЛЬЯРДКА – ТУРНИР

Чураччы улууһутар бильярд успуорда саҥа сайдан эрэр көрүн буолар. Улуустааҕы федерация тэриллэн, салайаччынан улуус Мунньаҕын дьокутаата Иннокентий Архипов тэллиллэн үгэлиир. Нэһилиэктэриттэн федерациялар тэриллэннэр, бу оонньуулуу собулаах чилэри тумуллар, күрэхтэһии тэрийиллэр.

Соторутааҕыта Болтоногобо динамичнай уонна свободнай пирамидаҕа бильярдка үс болоҕуонан күрэхтэһии буолла. Бу туһунан Болтоногообу эр дьоннор түмсүүлэрин салайаччыта Семен Васильев билиҥнэннэрдэх:

– Биис нэһилиэктэн--Сылаантан, Хатылыттан, Диринтэн, Болтоноготтон, Чураччыттан кыттыннылар. Дьахталларга Марианна Толстоухова (Дириҥ) бастаата, Мария Игнатьева (Сылаан) иккис, Александра Попова (Хатылы) үһүс буоллулар. 50-тан диэри саастаах эр дьоннго— Эдуард Нестеров (Хатылы) бастаата, иккиҥи Руслан Ушницкай (Чураччы) ыллы, Владимир Прудецкай (Сылаан) үһүс буолла. Ботөрөөннөргө Егор Яковлев (Сылаан) бастаата, иккис Степан Баранков (Хатылы), үһүс Константин Наумов (Дириҥ) буоллулар. Болгоно оскуолатын 8 кылааһын үөрэхтээччилэрэ Нөҥүрүн, Сена Селалиндэтар эр дьону кылары арҕа-барҕа оонньообуттара. Кыргыттар бириэмиэлэрин ылла.

Бастаабыт, бириистэх миэстэни ылбыт дьон аналы мотоциклаллаах, бириистэриттэн наҕараадаланнылар.

Испарсымыаннар бильярд инвентарыттан хааччыйбыт Болгоно нэһилиэгин салаатыттар, бириистэриттэн спонсорлаабыт Анастасия Петрованы, Аграфена Ефремованы, Геннадий Максимовичы, олохтоох тэриллэрэ махталларын тиэрдэллэр.

Киинэттэ Алексей СЛЕПЦОВ.

Айылҕа харыстабыла

МАҺЫ КЭРДИИ БЫРААБЫЛАТА

Мас кэрдиитин баҕа баарын үгэтэ саамай кэмнэ эбиллэр.

Хас биирдии мас кэрдээччи кэрдиэн иннинэ, олохтоох сиригэр ойуур хаһаайыстыбатын үлэһиттэриэхтэр, эбэтэр улуус киинигэр киирэн ойуур хаһаайыстыбатын тэриллэтиэхтэр туох сыалларах туһаҥнаах туһунан ыйан туран, сайыбыльаннаа суруйан дуоҕабар түһэрэллэр: Ону таас, ИНН, СНИЛС коопуйалара, ону таһынан маанылык документтэр ирдэнэллэр:

–Дьиэ тутуута уһаайыа документтэрин коопуйата;

–Дьиэ таһынаҕы тутуута уһаайыа документтэрин коопуйата;

–Даача, оҥуруот сиригэр дьиэ уонна дьиэ таһынаҕы тутуулара сир документтэрин коопуйата;

–Сайылык тутуутлар сир документтэрин коопуйата, эбэтэр олорор сирин дьаһалтатыттан ыспыраапка (чаабынай кийиэхэ);

–Дьиэ уонна дьиэ таһынаҕы тутуу боҕоруотүүгүгэр уһаайыа документтэрэ, дьиэ уонна дьиэ таһынаҕы тутууну бас биэрэр документтэрэ, сир документтэрин коопуйата;

–Олорор дьиэ оҕоҕун оттуута дьиэ документтэрин коопуйата;

–Даача, оҥуруот сиригэр дьиэ таһынаҕы тутуулар оҕоҕорун оттуутлар сир документтэрин коопуйата.

Ону таһынан мас кэрдиитигэр Саха Ороспүүбүлүкэтин 31. 01. 2008 сылаахха 550-З 115-111 №-дээх сокуонунтан нормалар олохтообута, оттон 2013 сылааҕыттан бэс ыйын 24 күнүгэр 1206-З № 1333-IV уларыйыылар киллэрбиттэр.

Олорор дьиэ тутуутлар 200 куб м. диэри маһы биир тутаанныга 20 сылга биирдэр.

Дьиэ таһынаҕы тутуута 50 куб м. маһы биир тутаанныга 10 сылга биирдэр биэрэрэ.

Даача, оҥуруот сиригэр дьиэ уонна дьиэ таһынаҕы тутуута 50 куб м. диэри маһы биир тутаанныга 20 сылга биирдэр биэрэрэ.

Уһаайыа күрүөгүн тутуутлар уонна боҕоруотүүгүгэр кыра тутуулара 30 куб м. диэри маһы биир тутаанныга 20 сылга биирдэр биэрэрэ.

Сайылык тутуутлар 100 куб м. диэри маһы биир тутаанныга 5 сылга биирдэр биэрэрэ.

Дьиэ уонна таһынаҕы тутууну боҕоруотүүгэ 30 куб м. диэри маһы биир тутаанныга 3 сылга биирдэр биэрэрэ.

Олорор дьиэ оҕоҕун оттуутлар 30 куб м. маска диэри сыл ахсын биэрэрэ.

Дьиэ таһынаҕы тутуулар оҕоҕун оттуутлар 30 куб м. диэри маһы сыл ахсын биэрэрэ.

Даача, оҥуруот сиригэр дьиэ уонна дьиэ таһынаҕы тутуулар оҕоҕорун оттуутлар 15 куб м. диэри маһы сыл ахсын биэрэрэ.

Булчут дьиэлэригэр үгэстэриэрэ 5 куб м. диэри маһы сыл ахсын биэрэрэ сокуон тахсан турар.

Хас биирдии мас кэрдэр киһи тыаҕа сэрэхэтэх буолуулуу тутуһуохтаах.

Кэрдибит маһын сыҥнаҕа таһааран эрбээбин бобуллар. Кэрдибит маһын тоботун, торбун, мутугун хомуйуохтаах. Мас кэрдиитибит сирин ыраастаабатах дьон административнай эбэтэргэскэ тардыллыахтар.

Тус аҕахар ылбыт маскын дьоннго, аймахтар, атыылыыр, боллектиир быраабыт суоҕун туһунан Саха сирин административнай дьаһалыгар суруйа сылдьыларын сананабыт.

Ирдэнилэр барыы бырааблаары туһаҥнылар, ойуур баһаарын сезона аҕыйыыр иннинэ мас кэрдибит сиригэ ыраастыырыгар сананабыт. Ибэ айылҕабытыгар харыстабылаахтык сыһыаннаһарыгар ыҥырабыт.

Чураччыгааҕы лесничество.

Оҕолорбут суруйаллар

САҢА ТИЭХИНЬИКЭЛЭРБИТИН ҮӨРЭ-КӨТӨ КӨРҮСТҮБҮТ

Муус устар 16 күнэ. Сайаҕас саастыы күн үгэстэн дьолу булбут дьоруой Р.И. Константинова аҕыйах Амма орто оскуолатыгар ураты күн үүнэ. Оскуолабыт иннигэр үгэбит тахсыылаах буоларыгар хараҕы үөрүү толорон, сабыс-саҥа тимир колоолор кэчигирэйэн турдулар. Бу- ааро хайысхабыттыан оҥуруот үгэтин түмүгэр колбит сыылам сырыыларах саҥа "УАЗ" массыынабыт уонна сабыс-саҥа тыраахтар колбитин болоотуур дьоро түспүппит. Быһааран эттэхпэ, үөрэнээччилэрбит, учууталларбыт, «Эйгэ" ОСХПК-быт үлэһиттэрин – бүтүн коллективтын сыраларах үгэтин түмүгэр быйыл саҥа массыыналанныбыт. Ону тэҥэ бу күннэргэ "Туймаада-Лизинг" оптуотун Беларусь-82.1 тыраахтар атыылаһан аҕалыбыт.

Колоолорбут үйэлэрэ буоллулар дьон ыаалдьыллан, саламаатаан, сыт таһааран көрүстүбүт. Д. Н. Лукоянов алгыс этэн, баҕа санаа бастыҥын аҕаата. Дьоро чааска үөрүүбүтүн мэктиэлээн суоппарбыттар Ф.Г. Артемьевка, тыраахтарыыстыттар С. Н. Куленовка хаһаайыннары сыҥнаһан, үлэбитигэр-хамнаспыттар ситиһиилэри, кыайыылары-хотуулу аҕалыннар диэн эҕэрдэбитин эттибит. Саастыы кыммут чаҥыыччы тыаан, оҕо аймах үөрүүлэрэ күйүүрүгэн туолан, дьон-сэргэ сүрэхтэн көтөхтө, үөрүү үлүскэн буолла.

Тиэхиньикэлэрбитин ыарбыттыар күүс-көмө буолбут улуустут баһыыстар А.Т. Новгородцевка, бинир дойдулаахтыы, тыа хаһаайыстыбатын, ас-үөл болоотуоскун министирин солбуйааччыттар Н.И. Петровка, "Туймаада Лизинг" салайаччыларыгар П. А. Федоровка уонна Д. А. Громовка барыа махтабыттан тиэрдэбит.

"Арылы" пресс-кинн.

Оҕолорбут суруйаллар

«Ленфильм» киинэ устуудьуйатын, Мариинскай тыйаатырын, бөрөсүдүөн библиотекатын уонна арааһы тамаашыыстарын көрдүбүт-ыйытыбыт. Онуу таһыгар Санкт-Петербурдааҥы судаарыстыбаннай университет, киинэ уонна тэлэбидэнньэ институтун курдук үрдүк үөрүх тэриллэрэригэр итэҕэ туһаайыы эҕэкуруссиялаларыгар сырыттыбыт.

Бу оскуолаҕа биһигини арааһы биллэр тэлэбидэнньэ хаһаалларын үлэлиттэрэ видеоҥа устарга, хаартыскага түһэрэргэ, сайт онороргу, интэриэбиюй ыстатыа булларга үөрэтиллэр. Манна арааһы медиабырайыактары онордубут, ырыттыбыт.

Медиаоскуола дириэктэриттэн Максим Миронтиченкоо буолар, кини режиссёр, оҕолорго уонна улахан дьоҥҥо аналлаах оскуолалаах, «Санкт-Петербург» хаһаат продюсера Елена Никуличева, «Собака.ру» сурунаал редакционнай дириэктэрэ Виктория Пятыгина, «BluebettyVisuals» устуудьуйа видеограба уонна дизайнера Юрий Черников, «Медиазона» таһаарыы фото-корреспондэнэ Давид Френкель, «Зенит-ТВ», «НТВ» хаһаат эдэрэннэрэ үөрэтиллэр. Мин саамай соҕотоҕун учуутальым «Дождь» хаһаат корреспондэнэ Евгения Зобнина буолар. Кини үтүө санаалаах, барыларыгар туох баарыгын комолоно сатыыр.

Манна үөрэммит эдэр корреспондэннэр быйыл сайын Дьокуускай куоракка ыытыллар «Норуоттар икки ардыларыгыттааҥы ой оонньуулаларыгар» кыттыыны ылыахтара.

Биһигини кытары тэнгэ сылдьыспыт салайааччыларбар Сардааналаҥа, Машаҥа уонна Алексейдаа, күүгү ийэбэр Александра Николаевнаҕа, учууталбар Марфа Васильевна Петроваҕа олохтор бэрэ умнуллубат түгэннэри бэлэхэтэбиттэриэр улахан махтаалбын тиэрдэбин. Бу куоракка сылдьыбыппытын олус үөрдүбүт, эйэҕэс учуутэй дьоҥнуулуунум, бэйэбэр эйэҕэс саҥаны ылынным.

Алена ПЛАТОНОВА,
10 кылаас, С.К. Макаров аатынан Чурапчы гимназиятын эдэр корреспондэнэ.

Сайдар суолбун тутуһан

Муус устар 14 күнүттэн 24 күнүгэр диэри СӨ Маҥай дьиэкэтин науканын уонна «Косалт» оҥоһуннаах кыһалҕатын бөлүмүнэн Ыраахтааҕыттааҕы Арассыыйа саҥаттан харыстаммыт архитектуурай туруулардаах, кырдьыбай Санкт-Петербург куоракка «ОМ» медиа оскуолаҕа мультимедийнай суруллуоҕуттааҕа Саха сиригэн таныллан, 19 эдэр корреспондэнэ буолан үөрэтэн кэлиибит.

Күн аайы сарсыарда 10 ч. күнүс 14.30ч. диэри үөрэммиппит. Оттон Санкт-Петербург көрө баҕаны сиргэриэхтэн күүгэйдэхпитигэр. Ол курдук, аан дойдуга биир саамай улахан уу-уран музеойун Сулаарыстыбаннай Эрмитажы, Исаакиевскай собору, «Ленфильм» киинэ устуудьуйатын, Мариинскай тыйаатырын, бөрөсүдүөн библиотекатын уонна арааһы тамаашыыстарын көрдүбүт-ыйытыбыт. Онуу таһыгар Санкт-Петербурдааҥы судаарыстыбаннай университет, киинэ уонна тэлэбидэнньэ институтун курдук үрдүк үөрүх тэриллэриэхтэриэр итэҕэ туһаайыы эҕэкуруссиялаларыгар сырыттыбыт.

Бу оскуолаҕа биһигини арааһы биллэр тэлэбидэнньэ хаһаалларын үлэлиттэрэ видеоҥа устарга, хаартыскага түһэрэргэ, сайт онороргу, интэриэбиюй ыстатыа булларга үөрэтиллэр. Манна арааһы медиабырайыактары онордубут, ырыттыбыт.

Медиаоскуола дириэктэриттэн Максим Миронтиченкоо буолар, кини режиссёр, оҕолорго уонна улахан дьоҥҥо аналлаах оскуолалаах, «Санкт-Петербург» хаһаат продюсера Елена Никуличева, «Собака.ру» сурунаал редакционнай дириэктэрэ Виктория Пятыгина, «BluebettyVisuals» устуудьуйа видеограба уонна дизайнера Юрий Черников, «Медиазона» таһаарыы фото-корреспондэнэ Давид Френкель, «Зенит-ТВ», «НТВ» хаһаат эдэрэннэрэ үөрэтиллэр. Мин саамай соҕотоҕун учуутальым «Дождь» хаһаат корреспондэнэ Евгения Зобнина буолар. Кини үтүө санаалаах, барыларыгар туох баарыгын комолоно сатыыр.

Манна үөрэммит эдэр корреспондэнэ быйыл сайын Дьокуускай куоракка ыытыллар «Норуоттар икки ардыларыгыттааҥы ой оонньуулаларыгар» кыттыыны ылыахтара.

Биһигини кытары тэнгэ сылдьыспыт салайааччыларбар Сардааналаҥа, Машаҥа уонна Алексейдаа, күүгү ийэбэр Александра Николаевнаҕа, учууталбар Марфа Васильевна Петроваҕа олохтор бэрэ умнуллубат түгэннэри бэлэхэтэбиттэриэр улахан махтаалбын тиэрдэбин. Бу куоракка сылдьыбыппытын олус үөрдүбүт, эйэҕэс учуутэй дьоҥнуулуунум, бэйэбэр эйэҕэс саҥаны ылынным.

Алена ПЛАТОНОВА,
10 кылаас, С.К. Макаров аатынан Чурапчы гимназиятын эдэр корреспондэнэ.

Доруобуйа муннуга

Клещтэн сэрэнин!

Клещ диэн – кыра, 3 мм тиийэр уһуннаах үөн буолар. Бу үөн арааһы көрүнэ эйэҕэс. Киниэр ортолорутар боррелиоз, геморрагическай лихорадка уонна клещевой энцефалит курдук кутталлаах инфекционнай ыарыылары кобутэччи - тыаҥа баар клещ.

Клещтэр барыта ыарыылаах тарҥатар буолбаттар. Холобур, 2017 сыл түмүгүнэн, оросуубуулуктаах 328 киһи ыытыллыбыт. Ол иһигэр 7-тэ тас дойдуттан киирбит (Белокуриха, Хабаровскай, Сочи, Амурскай уонна Иркутскай уобаластар). Ленской -77, Аллаҕ -74, Өлүөхүмү– 26, Нерюнгри – 26, Амма – 18, Чурапчы - 14, Хаҥалас – 14, Сунтаар – 11, Мэҥэ-Хаҥалас – 8, Уус Маайа- 8, Таатта – 5, Уус Алдан – 4, Нүөрбү - 4, Нам – 3, Томпо – 2, Мирнэй – 2, Бүлүү- 1, Горнай – 1, Кобяй - 1, Дьокуускай - 33. Уопсайа 253 клещ бэрбиэрэммиттэн 7-тэ клещевой энцефалит вируспаах биэрэммит. Оттон Чурапчы оройуонугар Чурапчыҥа – 4, Мындаҕайыҥа - 2, Кытаанахха – 2, Толой-Дириҥэр- 1, Мугудайа– 1, Чыаллараҕа – 1, Чаҕырга - 1, Хаҥаарга – 1, Дириҥэ – 1 ыытыллыбыт бэлиитэммит. Чинчилиппит клещтэрэн дьаарыстаах суох.

Саамай куттаннаах кэмэ – саастыы сайыныгы күннэр. Клещ өкө-маска сайан олорон сиэрпитэлин кэтэтэр. Өр соҕус тапаска сыыллы сылдьан, сыгынньах эҥэ ыытарар сирин көрдүүр. Собуоттан ыстыыр миэстэлэр - хоҥнох, моой, кулгаах кэнэ, кэтэх, түөс, коҕус о.д.а. буолаллар. Үөн сыыларын да, ыстаабытын да кэйи билбэҕэ хаалар. Биир-икки эрэ хонон баран ыытарбыт сирэ кыйыйарыттан билиэн сох. Клещ ыытарбыт сирэ кыбарыс, иҥэн баран онор. Ол эрээри, бу үөн арааһа ыарыыны тарҥатыан сох. Холобур, энцефалит - ыарахан ыарыы. Бараныыстаҥнаан, ыыгэрбэ, мэйиик, харах, кулгаах үлэтин молтотуон сох. Боррелиоз, туляремия диэн ыарыылары эмиэ тарҥатыахтарын сох. Өскөтүн вируспаах клещ ыстаабатаҕына, ортотунан, ньымыгыр буолан баран тобоҕ ыалдьар, хатыгыруут, кыраадыстаабыт. Ол кэннитэн кифи үкүгэр үгүөрэр. Ыалдьыбыт диэн 30% эрэ ыарахаттык киирэр. Онон клещ ыытыраҕына, хайаан да балыйыаҥа көрдөрөн хостоҕуохтааххын. Хостоон ыытан баран, үөнү куоракка вирусология лабораториятыгар дьаарыстаҕына быыгаарар чинчийиигэ ыыталлар. Ыытарбытын 72 чаас аайа иннигэ, "Иммуноглобулин против клещевого энцефалита" укуолу ылыахтааххын. Икки тогуттан хаан анаалыҥа тутарыллар. Клещ эйэҕэс сиригэр эрдэттэн энцефалитыттан 2-тэ – күҥүн, саас быыһы (прививка) бэриллиэхтээх.

- Тыаҥа сылдьан тапаскытын, эккитин сотору-сотору көрүгэ сылдьыахтааххыт.

- Клещтаах ыалдьыктарыгар, урух, оруо кытыылыгар баар болох үүнээйиэхтэрэ собуоттан олохсуйар. Онно сылдьарбат гуттуҥ.

- Сырдык, биир оттоох тапаны кэтэ сатаан, үөн сиитүккэ үчүгэйдик костор. Бүтэй тапаны таптыыр, бороҕо кэтиит. Тыаттан тахсан баран тапаскытын үчүгэйдик көрүнүг, чуолаан сиэхэтин, тапас сиигин уолта.

- Ыккыт тыаҥа барса сылдьыбыт буоллаҕына, моойуҥ, кулгааҕын, түөҥүн уонна ийин сыныйан көрүг.

П.Н. ДЬЯЧКОВСКАЯ,
инфекционист быраас.

Конкурс

Положение I конкурса- выставки «Наивное рисование» в Чурапчинском улусе

В рамках программы «Рисуем все» объявляется конкурс наивного искусства, на тему «Моя Чурапча». Конкурс приурочен к отмечаемому в этом году 370 –летию Чурапчинского наслега.

Цель конкурса: формирование творческой активности у любителей изобразительного искусства.

Положение конкурса:

1.От участника к рассмотрению к номинации принимаются работы в любой технике. Авторы будут изображать все, что связано с Чурапчинским улусом, с их точки зрения. Это могут быть пейзажи, портреты, бытовые сцены. Жанр и размер работ произвольны. Возраст участников старше 18 лет.

2.Представляемые к рассмотрению произведения должны быть соответствовать тематике Конкурса, быть оригинальными и созданные не ранее 2017 года. Работы должны иметь название, ФИО автора, наслег, дату исполнения .

3.Участником Конкурса может быть автор старше 18 лет, проживающий в Чурапчинском улусе, не имеющий специализированного художественного образования.

Определение победителей по номинациям осуществляется в два этапа:

1 этап- Конкурсы проводятся с 25 апреля по 10 мая (прием работ) в школах по наслегам Чурапчинского улуса. Организаторами конкурса являются учителя изобразительного искусства. Рассмотрение членами жюри представленных на Конкурс произведений и составление списка работ номинантов, получающих право участвовать в итоговой выставке в выставочном зале центра культуры «Айылгы» Участники оплачивают взнос 100 руб.

2 этап- С 11-17 мая в выставочной галерее культурного центра «Айылгы» проводится улусная выставка «Наивное рисование» лучших работ художников. Определение лауреатов Конкурса в каждой номинации по результатам голосования жюри. Подведение итогов и награждение победителей по номинациям дипломами и грамотами. Церемония пройдет в центре культуры «Айылгы» 17 мая с 2 часов.

Номинации Конкурса:

«Произведения графического искусства». К рассмотрению принимаются произведения, выполненные в разных графических техниках, как печатных(гравюра), так и оригинальные (акварель, карандаш, пастель, мелки и т.д.) Это могут быть и фигуративные и абстрактные работы, иллюстративная и станковая графика.

«Плакат» к рассмотрению принимаются готовые эскизы плакатов

«Произведения живописного искусства» К рассмотрению принимаются работы, исполненные в традиционных живописных техниках (масляные краски, гуашь, темпера, акрил и т.д.)

«Лепка» К рассмотрению принимаются, как и фигуративные, так и абстрактные работы, созданные в традиционных для скульптуры техниках и материалах, в том числе и керамике.

«Роспись» (техники по дереву, по ткани, по стеклу)

Принимаемые к рассмотрению работы могут принадлежать к разным жанрам, стилям, направлениям и должны быть исполнены в соответствующих номинациям технике.

Организаторы выставки УМО учителей изобразительного искусства Чурапчинского улуса.

По вопросам обратиться по т: 89142911748 Коркиной Марии Семеновне

Иҥирэх тылынан

МОДУН САНААЛААҕА, СЫРДЫК ЫРАЛААҕА

Күн-дьыл барахсан эргэстэнэн аҕаара үргэнэ сүрдээх. Номнуо бу ый ???? ыбыт; Чураччы сиригэр «Чураччы – успуорт туоната» диэн аҥы ыҥыытыгар сүгүн иҥибит тириэньэрбит, учуутаабыт; аҕа аҕаарыспыт; Саха сирин үгүөлүөх тириньэрэ, Саха сиригэр бастакынан ох саанан ытыыга Сэбиэскэй Сойуус успуордун маастара аатын ылбыт, 1976 сылаахха Арассыыйа «Урожай» уопсастыбатын бочуоттаах чилиэнэ, Саха сирин, Баҕылай Мангаары, Уҥук Илин, Арассыыйа, Сойуус «Урожай» уопсастыбатын хас да үгүөлүөх чемпиэйонэ, призера Михайлович Стасов орго дойдутан арахсыбыта 40 хонуга туолар.

Павел Михайлович 1936 сылаахха атырдьах ыйын 18 күнүгэр Ньурба оройуонугар күн сирин көрбүтэ. Ырраах 1960 сылларгаа саҕалаан, ох саа көрүнэ баарын (1962 сыл) Тыва сиригэр тиийэн ити хараҕынан көрөн, ох саа диэни илиитигэр тутан көрбүтэ. Хамаанда саҥайаччылара ох көрүнэр кытыыбатахтыгына Сахабыт сирин хамаандатын ыстараантыыр очукуо ылар буолбутун быһаран туран, киниэ көрүнэр күрэхтэһэ барбыт ыстарсыбыаннарыгар аны ох көрүнэр боруобалаан көрөрүгэр кордоспуттэр, Павел Михайлович хамаанда туһа диэн собуотуйан, бу күн бурааттаран ох, онноос буланнар кытарга быһаарыстар. Уонна сонуйуох иҥин, 18 сохчут кытыыбыгыттан 4 миэстэни ылан, хамаандатын дьоҥун барыларын сохторон, сонуган олус таалаах очукуолары аҕалар.

Дьэ, бу күннэн саҕалаан ох саа абыылаар бүтүннүү киирэн, ойо-саанаа барыта ох эрэ буолар.

1964 сылаахха Дьокуускайга баарын биэрэн, А.К. Софронов оройуонтта успуорт салаатын салайа сылдьан, ыытыран ылан, тутуу бириигэдэтигэр үлэлии-үлэлии ыччаттары ох көрүнэр дьарыктыырыгар этэр. Павел Михайлович үөрүүнэн собуотуйан бу күннэн общественнай тириньэр буолан үлэлии саҕалаан барар. Оройуон ыччаттара 12 немецкэй ох көлбитигэр, быыстала суох дьарыкка сылдьар баҕаларын этэллэр. Бу охтору, ороспуубулуокка көлбитин, Павел Михайлович бэйэтэ соҕуруттан аҕалаатарын кытта оройуонтта аҕалар. Онноҕосторо ол саҕана мас этэ. Дьэ, Чураччыбыгыттар ох көрүнэ саҕаланан барар. Сотору буолаат, аны соҕуруу көрүгэрдэрэ бэйэтэ баран сүгэн-котоҕон эбии охтору, онноҕостору аҕалтыыр.

Бу кэнэ балай да кэм аастА. Хаҥыык баҕарар успуорт көрүнэр бастакы саҕалаанныыр уустуктара биллэр. Ох успуордуттар инвентарь эбии быһаарар, аны ол охторгун, онноҕосторгун полигонналаан оторуоххун наада, кириэйин онноҕуттуута бир туспа үлэлии эрэйэр. Маны барыгын тириньэр кэнэ ханна эрэ баран-көрөн, үөрэнэн кэлиэхтээх. Аны үөрэтэр оҕолорун дьарыга ороспуубулуокка киирэн ох сайдыытыгар сиилэрэн этэн, туруорсан үлэлии күүскэ саҕалаабыта.

«Кыым» хаһыат 1986 сыл олунньу 4 күнүнээҥи нүөмэригэр М. Колодезников «Ох саанан ытыы маастара» диэн ыстатыйатыгар ахтыллан турар. П.М. Стасов бэйэтэ таптыыр дьыалатыгар этэлии-хаалыыны бэриэн ылсыбыта ото биллэрэ. Саҥыннабакка, аҕыйах ыраах сылдьар да, туруорсар боппуруоба мустубут дьоҥу туруорсар. Кырдьыгын турар кырдьэрэҕэйдиитэ. Кырдьыгын турар кырдьыгы уот хараҕа саайбыта, онон ким даҕаны утарбатаҕа. Ороспуубулуокка сайдар көскүлүөх успуорт бу көрүнэр сонноох болҕомто уурулуубут ньа сиригэр-тэр ыстарыыбынай гэрэгэтэр ыччаттары үөрэтиигэ, эрчиллиигэ кыһаммыттар. Ол иҥин тоҕо эмэ кыахтаах эрээрибит Сибиир бырааппыы норуоттарыттан хаалан иҥэбит. Ол курдук ыльыыларыыларыгын эппитэ. Бары собуолуу истибиттэр, үлэни саҕалыахха диэн чуолкай уураах ылыммыттара.

Онтон бу сыл биҥиги оройуоммутугар оскуола-интэрнээкэ ох филиала аһыллар. Павел Михайлович иккиэй тириэньэр буолар, киниэхэ кэмо тириньэриэн успуорт бастакы хаҥыылаата Илья Романович Васильев аналар. Интэрнаатчылэрин ситиһиилэрэ биллэн бараллар. Хамаанданан иннинэ күөнтэ тахсыы, биирдии оҕолоро кыайыы үрдүк чыпчаалларын дабайыылара бу тириэньэр аҕыйах биириэмэтэх, сыралаах үлэтин түмүгэ буоларын Россия сүүс сэбиэтэ үрдүктүк сыаналыыр. Сибииргэ, Россияҕа үчүгэй кордоруулаах тириэньэр буолан Россия оҕолорго сүүмэрдэммит хамаандаттыгар үлэлэһэр, үгүс сыанабыла сылдьар.

Павел Михайлович тириэньэр быыһыгынан олус ирдэбиллэх, бэйэтин тус олоҕунан, чөл олоҕу күүсүө тутуһарынан барыбытыгар хоһоолор буолара. Кини этэр эбэ: «Мин сэрии кэнниттэҕи норуот хайаайыстыбатын чөлүгэр түһэрии сылдьыҥаннаах сүүрүөх комсомуогар Ньурба сиригэр Куоҕуй диэн оҕолор ньоҕо уйаларыгар интернат буоламмын, ас-таас кырыымчык комсомуол улаатан, эмиэ эрдэ ирдиирим диэн хаҥыстаннаах буолуут, охторгутун, онноҕосторгутун үчүгэйдик ирдиэ сылдьыт, онноҕосторгутугар хаана онгорторут, хас дьарык кэнэ сотто сылдьыт. Бу инвентарлар эбии үлүө-харчыга ыраах куоракка аҕалтыылыт, ким да биҥиэхэ аҕалан биэрбэт», - диэрэ. Итиэннэ: «Охчут буолуохтуун баҕарар буоллахтыгына, дьоҕуурдаах, туруурдаах буолуохтааххыт, үйдүү-кэмэ толкуйдуохтааххыт, саамай кылаабынай бэрэпэк, бэйэ-бэйэҕэ сыһыан үчүгэй буолуохтаах охчоҕо эрэ успуорка үрдүк ситиһиилэниэххит, Сахабыт сирин аатын ылыаххыт», - диэрэ. Биҥиги да саҕана бэрэпэк кэлэр ыччаттар баар буоллахтара диэн, оту кини хайаан да бириэдэ консэтэн, ойдотон оссо кыһаллыгар сүбэлэрэ биэрэрэ.

Мин бу 50 сыл устатын-туоратыгар тириньэрбэр мастаабым мунура суох. Оҕо саастыттан кэнэ суолта үкэтэрбэр кини иитиитэ-үөрэтиитэ олохтор эйбэҥэ биэрбитэ. Павел Михайлович көрэхтиэхэ Тамара Спиридоновнаны тоҕо юох эйбэх оҕону иитэн таһаарбыттара буолуой?! Кинитэр дьиэлэрэ курдук ыт-ыраах, сыт-сырдык кэлбит дьоҥу, оҕолору остуолларыгар ыытыран бараллара. Тамара хаһаайка быыһыгынан туохтан да иитиннэрбэт барытын сатыыра. Миниэнтэс астаах, инистэнньэг бастыҥа, орорун олус собуолуурэ. Тэтэлэрэ арааҥ сибэккилэрэ симэнэрэ. Аны хаһаайыстыбаларын кини этэ да барбат–суоҕу, сылгы, сибиинньэ, куурусса, хоруоллук барыта баара. Иккиэн улахан кыргыттар Эхма, Ааҥчык оҕо эрдэхтэриттэн үлэҕэ мискиллэн, бэйэ нийэлэрин курдук бэлэмнэнэ хаһаайкалар. Аҕаларын кини этэ да барбат маны эрэ хаалтарбат уус этэ, аны охтоорбут рукоятканнарын эгэлгэ барыгын бэйэтин толкуйунан ыытыбыттыгар сонноохтук олорор гына чочуйан олорон таһаарара. Аймаҥнаҕа сылдьарын, бэлэхтэрин олус собуолуурэ. Улахан уолаттары нэдэлэ арбалет саанан куобахтыы бараллара. Уе кыыстара утуу-субуу улаатаннар ийэ, аҕа таптаалларыгар биэнэн, бастыҥ үөрүнээччи, ыстарсыбыан бастыҥа буолбуттара.

Ааҥчык Европаҕа миэстэлэспитин кэнэ, аҕа, тириэньэр барахсан олус да аспыммыта, кыыһыгын кэнэ тутуубута. Ол аастыҥ 1993-1995 сылларга Ааҥчык Олимпийскай сүүмэрдэммит хамаанда чилиэнэ сылдьыбыта. Аан дойду турнирдарын призерлара буолбута. Россия ыччаттарын 1993-1996 сылларга сборнай хамаандатын чилиэнэ этэ. XX-е үйэ саамай эргэр лауреата Саха сиригэр буолбута. Ол эрэн үп-харчы саамай уустук комнэрэ буолаллар, туох баар сыраҕын-сыдьаҕын үлэлэһэн, сүүрэн баран, кыыһа салгыы сайдарыгар ойобул, ойдобул ылбатаҕа. Бу Павел Михайлович олоҥор биир улахан охсуну биэрбитэ.

Бүлүү сиригэр буолуохтаах XVIII-е «Маҥчаары Оонньуулаарыгар» барыыга улуус хамаандатыгар үлэлэһэ сылдьан, тириэньэрбит улаханыык ыарыыйар буолбутун иҥэн, көмөлөстөрү, Поповскайга тиийбитим. Сарсыарданнаа автобуһунан тиийбэт; Хаҥалас охчуттарын дьарыгар тиийбитим. Онтон кыыһын Ааҥчыны көрсөн, ыйдаран барыыһаҕа көлбитим. Барыыһа ийэ уу-чуумпу этэ, онтон дьуһуурунай сиэстэрэни буолан баалаатыгар киирбитим. Суоҕаанын аннынар түүрүгэн баран сытар этэ, биэс хойуу бастахтыт убаан хаалаахтаабыт; наһаа дьүдэйбит көрүнэрэ. Корон бараммын сонуйбутум, маннык кыахтаах, сүүрүйэр киһим суос-соҕотоҕун тымныы хоско сытарын корон олус харааһыммын. Онтон биэтэрэ, үөрэ-көтө дорооболоһон, ойоон олордон арыый көнсөммитин саҕалаан бардыбыт. Тириэньэрим барахсан биэтэ үөрүү боҕото, хараҕа уоттаан түстэ. «Оо, Маша кэлиит дуу, эйиэхэ кэлэ диэн саанаабар да суоҕа», - диэн баран хараҕа кыыбаныйан, ымах гынан ылла. Уоскуйа түһэн баран көнсөммитин саҕалаатыбыт. "Дьэ, бу айыыах буолан сылабын, кыыһы баҕайы",- диэхтиир. Көнсөтэ түһэн баран Бүлүүгэ, "Маҥчаарыга" кытаары үлэлэһэ сылдьарбын этэтим. Киниэм үөрэ-ааҕай. "Дьэ, бу хаа бэрт соҥун, Чураччы ох уоскэбит сирэ эбэҕэт хамаандалаах буолуохтаах. Ох Чураччыга умнуулуубута дии ыраатта, кимиэхэ быыстанныы сылдьыаҕын",- диэтэ. Онно хамаандам туорумун этиим: «Биир бастакы маастар кыыскын Надя Спиридоновна, Надя Алексеева диэн эмиэ дьарыктаабыт кыыһыт успуорт маастарыгар хаҥыллыан. Уоллаттара эн үлэҥин саҕаан үлэлэһэ сылдьар Борис Олесовы уонна убайым үһүс уолун Саша бырааттын Миша Филипповы», - диэбитим. Онно иэстэн баран сэрэх гына түстэ уонна этэр: «Борис аппарыммыккын, мин саанаабар, табыллыыбыт, уе ийиэр кэлиэхэтин сөп эбит», - диэтэ. Тириэньэрим барахсан этиитэ торут ойоор-саанаабар олорон хаалда, хаһа бэйэм кылаба аспыппым. Кырдьык, кини эйиитин курдук. Бүлүүгэ сиирэ-хаппы Дьокуускай хамаандатын кэлиитэн 4-е миэстэни ылбыппыт.

Салгыы бир-бир астарбын хостоон аһаан барыам, киһим үөрүү боҕото: «Хаһа

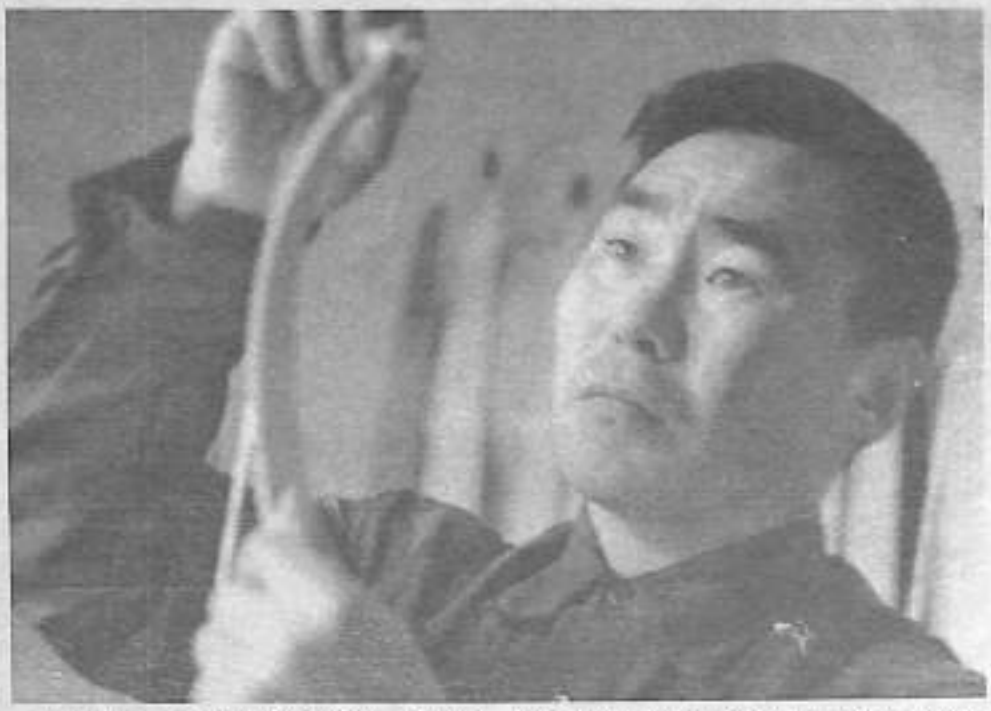

мин маннык сылан Кыдыл соботун сиир буоллум», - диэхтиир. Ол эйбэҕэ сиэ дуо, быыкаайыктык амсайар эрэ. Дьэҥэн, убаһа этэ сиэн астыныы боҕото. Аны ол саҕана ымлаан оторор этим, оту сыспырыйан баран этэр: «Хата энергия биэрэр үгүө ас бу эбит», - диир. Син балай да ор сохорутуут; туох саанаабын барыгын этэхтээтэ. Соҥун иэтэн астыныы боҕото. Мин кэбэхтэнэ автобуһунан куоракка тоннор буолан, хомуйан бардым. Онтон: «Мин үчүгэй буоллуом, таҕыстарбын эрэ Ньурбаларым көрдөспүтүгэр, оторго үгүөлэр баҕа баһаам», - диэн хаалбыта. Ол кэнэ икки сыл буолан баран, Хаҥалас сиригэр 75 сааһын болыыхтыыр дьоро күн тэриллэр, улуустут бэйиэлэрэ С.И. Яковлев бэйэтигэр тиийэн "Чураччы улуусун Бочуоттаах олохтоохо" диэн үрдүк аҥы туттарар. Тириньэрбит иилиит, үөрэнэнит ыччаттарын комсомолуттан салгыы эмтэтэн, 2016 сылаахха, эмиэ Хаҥалас сиригэр оҕолорун тэрийиилэриттэн, 80 саастын үрдүк таһымна бохтоотиллэр.

Күн бүгүн кини уоттан тахса иилиит; үөрэнэнит ыччаттара кини үлэтин саҕаан, тириньэрдэриттэн үлэлии сылдьаллар. Ох успуорта Сахабыт сиригэр эрэ буолбакка, аан дойдута тиийэ аатырда. Оҕочуттар ситиһиилэрэ үрдүөн иҥэриттэн кэнэ үөрүү эрэ.

Павел Михайлович биир иитиллэччитэ буолан туран барҕа мастаабын тиэрдибит улуутум салайаччыларыгар, чуолаан Я.П. Ивановскайдыкка уонна Стасовтар дьиэ көрүнэ этэр. эрчимнэх комнэриэр үлэлээн аастыт интэрнээт-оскуола көмөлөспүттэр. директор Н.Н. Гуляева. Хаҥалас сиригэр тиийэн ыныс кайыбытын тиһэх суолтар аптарыыга кыттыыны ылыбыттарыгар.

Тамара Спиридоновна, Павел Михайлович оҕолоро, сиилэрэ үчүгэй диэн буолан дьиэлэрин олоҕун саҕаан Сахабыт сирин охчуттарыгар суолу тэлбит дьоммутун көмөҥнэн ыччаттарга салгыы биилиннэрэр гына кинилэр тахсыыларыгар, үйэтитиигэ үлэлиэхтэрэ диэн биэс эрэлээхтиит. Сахабыт сиригэр сүүнэн кыаатын кэлтэрбит тириньэр Павел Михайлович барыта 25 Сойуус спордун маастарыгын, 24 охчута Россия чемпиэйэннэриэн аатын ылыбыттара, 6 тогут Сэбиэскэй күүстэр Сойууска, 27 тогут Илин Сибииргэ, 70 тогут Саха сирин чемпиэйэннэриэн буолбуттара. Бу соҕотох тириньэрэ үрдүк ситиһиилэр.

Күнүү кэлибит, тириньэрбит Павел Михайлович. Хаҥалас сирэ-буора сылгыныгын тэлгэх, сылгыс суоруун буоллун. Эн иилиит, үөрэнэнит оҕолорун курдук ойдуу-санаа сылгыыахтыт.

Мария (Прокопьева) Попова – үөр. успуорт бэтэрээнэ.

СУДААРЫСТЫБАННАЙ ЭКСЭЭМЭННЭРИ ТУТТАРЫЫ ЧУГАҺААТА

Үөрэх дьылын түмүктүүр ыам ыйа үүнэр. Сотору Бөҕөр кэлим судаарыстыбаннай экзаменнэри туттарыы саҕаланыыта. Бу сылгы быһаарылыах уонна эйиэхэстэх кэм. Орто уонтай үөрэх бырааграммаларын оскуолаҕа ылбыт биитэннэн, сайабылы түмүктээн турбутуу уонна талан туттарбыт предметтэр баалларын түмүтүнэн үрдүк үөрэхтээ киирии 2009 сылтааҕытан киирбитэ. Оҥу таҥнаран экзаменнэри туттарыы кордоруулэриттэн бириллиэстэн уҥуохталлара, оскуолаларынан үөрэх хаҥыстыбатын кэтэн көрүү, сылдьаатын буолар. Хас биирдии оскуоланы бүтэрэччи Аттестат ылан тахсарыгар сүрүн сорудах турар.

Судаарыстыбаннай түмүктүүр аттестацияны БКГЭ формаларын ыытыы Российскай Федерация «Үөрэхтээһин тутуһан» соҕуотун 59 ыстатьыйатыгар уонна Российскай Федерация үөрүйэх министиэрстибэтиэн 2013 с. ахсынньы 26 күнүгэр №1400-дааҕы бириэбээнэ биллэриммит «Уопсай орто оскуола бырааграммаларын Судаарыстыбаннай түмүктүүр аттестацияны ыытыы бэрэбиэркэтэ». Саха Ороспуубулукэтин Бырабыыталыстыбатын, Чурапчы улууһун баһылыгын 2018 с. муус устар 23 күнүгэр №560 дьаһалларын олоҕуран ыытыллар.

Быйыл Улуус үрдүгэр 280 выпускник оскуоланы бүтэрбэх. Бу оҕолоттон экзаменнэри туттараллаах 277, 3 бүтэрэччи ГВЭ (государственный выпускной экзамен) формаларын туттарыахтара.

Судаарыстыбаннай экзаменнэри туттарыыга Үөрэх салаатыгар, оскуолаларга, экзаменнэ ыытыллар барыы пуунктарыгар бэлэмнээн үөскүппүт уонна быһаччахтык ыытыллаллар. Быйыл улуус 7 оскуолатыгар (Толой, С.А.Новгородов аатынан Чурапчы, Дьарыктаах, Сылгыы, Амма, Соловьев аатынан орто оскуолаларыгар уонна ЧРССОШИ) экзаменнэри туттарар пуунктар аҥаллан үлэлиэхтэрэ. Бу пуунктартан 3 пуун (Чурапчы С.А.Новгородов аатынан,Толой ОО уонна ЧРССОШИОР) онлайын режимнээх видеонаблюдениеҕа хобоноллор. Атын пуунктарга оффлайын режимнээх видеонаблюдение үлэлиэхтэр уонна экзаменнэр бүтүүлэриттэн кэнэ экзаменнэри кэтэн көрүү наблюдателлэриттэн үнүлүбут запистар хорудуоктаахтар.

БКГЭ 12 предметтээх уонна Ороспуубулукэтээҥи судаарыстыбаннай экзаменнэр саха тылларын ыытыллар. Бу предметтэрэн быһыы-чуолаах туттарыллар предметтэриттэн туруна тыла уонна математика (базовый) буолуохтар. Атын предметтэрэтэн оскуоланы бүтэрэччи бэйиэ үөрэхтээ киирэриэн наадыйдаҕын кэрэ талан туттарар бырааба баар.

Быйыллы экзаменнэри туттарыыга аастыы үөрэх дьыллар иннилэриттэн ыытарыллыбыт уларыйыылар барыа онтуган хаалыллар.

- Туруна тылларын сочинение (изложение) судаарыстыбаннай аттестацияны барыыга кэнсүл быйыллыыр кирбиитэ үүнэ сылы. Сылтаҕа оҕолор эйгэн сурдуулуга түмүктэрэ туһаан иҥэрэ бэлэмнэнэр. Быйыл сочиненьяны сурдуулуу түмүк этэбилэр 2 оҕо үлэлиэхэ. Сочиненьяҕа «зачет» ылбатах оҕо БКГЭ киирэриллибэт.

- 2015 сылтан Математика предметин иккитаһымнаах туттарыы кирбиитэ математиканы ыарыгыгар оҕолор базовый таһымнаах туттаран аттестат ылыахтарыгар кылгыы уоскоппут.

Математика экзаменнэрин баалаа көрүлүннүт үрдүк үөрэхтээ, эбэтэр аттестат ылан орто анал үөрэхтээ киирэрэ математика базовый таһымын туттарыахтарын сөп.

Бу таһым 5 баалынан сыаналанар. Экзаменнэр 20 сорудахтаах буолаллар, оттон 7 сорудаҕы сотҕо оторбут оҕо «3» сыананы ылыан сөп.

Оттон математическай, техническай хайыһахтаах үөрэхтээ эбэтэр математика экзаменнэрин түмүтэ бүтүүлэхтэр көрүлүннэр атын үрдүк үөрэхтээ киирэрэ хайыаан да профильнай таһым туттарыллар.

Туруна тылларын, эбэтэр Математиканы (базовый) оҕо атын комбойдоох кыра баалы ылыаҥына, иккистээн хоонон көрөр күн бэриллэр. Оттон иккистэриэтэн атын комбойдоох намыһах баалы ылыаҥына, 2018 сыл күүнүгэр хаттаан туттаран көрөр.

Базовый таһымы талбакка, профильнайга эрэ туттаран баран, атын комбойдоох намыһах баалы ылбыттарга иккистээн туттарыы базовый таһымнаах буолар.

Атын талыы предметтэрэ намыһах баалы ылбыттарга иккистээн хоонон көрүү (пересдача) күнэ бэриллибэт.

- Омук тылларын экзаменнэрэ иккиэн чаастан турар (сурдуулуун уонна тылынан).

Бу экзаменнэри устный чааһын оҕо баҕарыан туттарыан сөп. - Устный чааһын туттарыыга оҕо сурдуулуун туттуу да оторбот, экзаменнэ боппуруоспарын монологтаах, эйгэлээх туттараллаах аудиоскоҕо уйулаах тыа микрофонунан боппуруоспарын сатаан. Эйгэлээх анал бырааграммаҕа диалогтаах уйулаах, оҕо кэнэ электронный вариантаах бороборбоҕо ылыллыбыт. Бу экзаменнэри туттарыыга биирдиилээн аудиториялаах 4-түү рабочай станциялаах тэриллэр, оттон эбэтэр оҕо биирдэ киирэрэ кэнсүлтэммит. Экзаменнэр устный чааһа 20 баалынан сыаналанар, оттон бу чааһын талбакка эрэ туттарбыттар саамай үрдүгэ 80 баалы ылыахтарын сөп.

Быйыл английскай тылы туттарар оҕо ахсаана улуус үрдүгүн 20 оҕо. 2022 сылтан омук тылын туттарыы үүнэ бүлүчуулаах предметтэргэ буолара сабаҕалаанар.

Былырыыпытын ыам ыйын 31 сылларга оскуоланы бүтэрбит уонна БКГЭ туттарар выпускниктар быйыллы оскуоланы бүтэрэр оҕолоттон туспа досрочнай этапка Дьокуускайга, эбэтэр резервнай күннэргэ сүрүн этапка туттарар буолуулар.

Быйыллы экзаменнэри ыытыыга сүрүн уларыйыылардыан буолаллар:

1. Хаҥыстыбаннай дьиэнэ кумааҕынан экзаменационнай материаллар хобоотэр. Оттон курдук ИК (индивидуальный комплект) КИМ-нэр (контрольно-измерительдэй материаллар) оҕолоор корон олордохторуна аудитория иҥэтэр организаторларынан бэлэмнэнэллэр. Бэлэмнэнэр экзаменационнай материал ГЭК (судаарыстыбаннай экзаменационнай хамыыһыйа) чилиэнин анал токтоонунан от күн экзаменнэр буолар аудиториялаах аҥыыллар. Экзаменационнай үлэлэр экзаменнэр бүтүрэн кэнэ ЭТП-га (экзаменнэр тутар пуун) туга сканерлаан 3 чаас иҥэтэн Регионнаҕы обработкаҕа кэлиэхтэрэ ыытыллыахтахтар.

2. Экзаменнэр туттараччылар аудиториялаах тахсыыларын, киирилэрин болдьоҕоҥ оҕо аатын, регистрационнай нуомуруо, тахсыбыт киирбит бириэмэлэрин ыйан туран аудитория организаторларын анал «Ведомость учета времени отсутствия участника ГИА в аудитории» диэн анал формаҕа оноҥнуулар буоллар. Бу форма сканерлаан оҕолор үлэлэрин кэнэ тэнэ ыытыллар.

Экзаменнэри ыытыы сүрүн пробиэлэриэр киирилэр:

1. Экзаменнэр ыытыллар пуунтарыгар киириигэ стационарнай уонна иҥиэ туга сылдьар металлоискателлэр нонуо экзаменнэр туттарар пуунтка киирэччилэр бороборуонан аҕаллыллар.

2. Экзаменнэр ыытыллар аудиторияларыгар уонна ЭТП салайаарчылын кабинеттарыгар иккиэн видеонаблюдение камералара турорулуоллар.

3. Аудиториялаҕа 2-лии организатор, общественнай наблюдатель баар буолар.

4. Экзаменнэр хойутаан кэлии таҕыстаҕына, оҕо экзаменнэҕэ киллэриллэр, от ыанан баран туттарар бириэмэтэ уһаабат.

5. Пластыраан умнан иҥэтэ хоботтоох быйыллы сылгыах выпускник оскуола үлэһитэрэ кини личнойын туоһулуур буолуохтарыгар, экзаменнэҕэ киллэриллэр.

6. Экзаменнэр туттараччылар БКГЭ ыытыы бэрэдэрээтин хойдор (сотовый телефонунан туһаныы, интернаданы туһаныы, кэпсиини) тубэлэтэллэр үлэлэ дьиэ суоҕунан аҕыйыллар уонна быйыл туттарар бырааба быыстыллар.

7. Экзаменнэр ыытыллар пуунтар экзаменнэр туттараччылар, экзаменнэри тэрийэн ыытааччылар, общественнай кэтэн көрөөччү да сотовый телефонунан туттуута бүлүчуулаахтык бобуллар. Сибэтэ стационарнай эрэ телефонунан барар.

8. Экзаменнэр ыытыллар пуунтар киирэлгэ иннинэ туе маҥнай миэстэҕэ хаалыллыллар.

9. Экзаменнэр буолан турар комнэтэр ЭТП-ттан тахсыбыт туттараччылар да, анал үлэһит да иккистээн тэнэн киирэрэ кэнсүлтэммит.

Экзаменнэр туттараччылар маннык бэлэмнэри бүлүчуулаахтык туһунуохтахтар:

- Автономнайдаан рассаживаниеҕа ыйыллыбыт анал миэстэлэргэ олоруу. Туран аудитория иҥэтэр хаамыы, миэстэттэн миэстэҕэ көчүү, бэйэ бэйэтэн ыксыы - бэрсии кэнсүлтэммит.

- сурдуулуубуту сотор (корректируемый) ергэстээн туттуу бобуллар;

- Экзаменнэрэ анал кэнсүлтэммит эрэ электронно-вычислительнай техниканы туттар кэнсүлтэлэр. Оннооҕор киирэллэр: математика- линейка, физика- линейка, бырааграммалаах калькуляторлар, химия- бырааграммалаах калькуляторлар, география – линейка, транспортир, бырааграммалаах калькуляторлар.

- КИМ сорудахтарын эбэтэр оттон хаҥыстыбаннай чааһын устуу, бирии, таһаарыы бобуллар;

- ЭТП туттараччы экзаменнэр комнэтэр аудиториялаах тахсыыларын - киирилэрин организатор арыллыахтаах;

РФ үөрэхтээ уонна науканы министиэрстибэтин 2017 сыл сэтинньи 10 күнүгэҕи №1099 бириэбээнэ биэр кэлим экзаменнэри туттарыы болдьохтоох манныктар:

Сүрүн түүмүк (основной период) ыам ыйын 28 күнүттэн от ыйын 2 күнүгэр диэри ыытыллар:

ыам ыйын 28 күнүгэр – География, Информатика ИКТ;

ыам ыйын 30 күнүгэр – Математика (базовый);

бэс ыйын 1 күнэ – Математика, (профильный);

бэс ыйын 4 күнэ – Химия. История;

бэс ыйын 6 күнэ – Туруна тыла;

бэс ыйын 8 күнэ – Ороспуубулукэтээҥи экзаменнэр Саха тыла.

бэс ыйын 9 күнэ – Английскай тыл (устный чааһа);

бэс ыйын 14 күнэ – Обществознание;

бэс ыйын 18 күнэ – Английскай тыл. Биология;

бэс ыйын 20 күнэ – Физика. Литература;

Бу ыйыллыбыт күннэргэ убаастар бириэмэлэрэн кэтэн туттарбыттар быйыллы выпускниктарга уонна аастыы сылларга бүтэрбит выпускниктарга эрэ сайабылыанньа биэрэн бэлэҕэ киирбиттэрэ бэс ыйын 22 күнүгэн от ыйын 2 күнүгэр диэри резервнай туттарыы күннэрэ буолаллар.

Оскуоланы бүтэрэччилэргэ бүлүчуулаахтык туттарыллар предметтэргэ алын баал комойо:

математиканы (профильный уровень) - 27 баалы,

Математиканы (базовый уровень) – «3» сыанаҕа;

туруна тылыгар – 36 баалы.

Туруна тылыгар уонна Математика базовый чааһыгар алын баалтан намыһаҕы ылбыттарга иккистээн хоонон көрүү күннэрэ от ыйын 2 күнүгэр буолаллар.

Экзаменнэр барыа 10 чаастан саҕаланыллар. Экзаменнэр бэрэбиэркэ предметтэриэн туе-туһунан чаастара ыйыллыллар.

Математика (проф), физика, литература, информатика, обществознание, история – 3 чаас 55 мүн (235 мүн);

Туруна тыла, биология, химия - 3 чаас 30 мүн (210);

Математиканы (базовый), географияҕа, омук тылыгар – 3 чаас (180 мүн);

Омук тыла (устный чааһа) -15 мүн.

Экзаменнэр түмүктэрэ 10 күн иҥэтэн анал графикынан киирэр. Түмүктэри паспортун нуомуруттан сайтка киирэн эбэтэр уоттаан оскуолаттан, үөрэх салаатыттан биилэрэ сөп.

Апелляцияны түүрүн

Түмүктүүр судаарыстыбаннай экзаменнэри ыытыы бүтүннүгэр кэнсүл тахсар түбэлэтэллэр экзаменнэр туттараччылар апелляцияны Судаарыстыбаннай экзаменационнай хамыыһыйа чилиэннэрэ от күн экзаменнэр кэнсүлтэн ЭТП-ттэн тахсыбыттарыгар бириэмэлэрэ бириэмэлэрэ.

Оттон ыытыы баалын кытта сөпсүспүт түбэлэтэллэр түмүк официально биллэриллибитин кэнэ 2 үс күнүн иҥэтэр апелляцияны анал формаҕа сайабылыанньа сүрүйэн эбэтэр анал сайтка киирэн онлайн сайаапка сүрүйэн биириэхэ сөп.

БКГЭ ыытыыга улуус үрдүгэр 158 кэйи экзаменнэр ыытыллар пуунтарыгар туттарыы күннэриэр үлэлиэхтэрэ. От иҥэтэр 6 ГПТЭ салайаарчыта, 88 организатор, 32 общественнай наблюдатель, 6 техническай специалист; 6 медработник, 18 ГЭК чилиэнэ.

Быйыл үүнэ сылын Судаарыстыбаннай экзаменационнай хамыыһыйа чилиэннэриэн оскуола директорларыгар үлэлиэхтэрэ. Оскуола салайаарчылара бойоторуонан ГЭК чилиэннэриэн үлэлэтиэхтэрэ БКГЭ хайдах ыытыллыарын, эйгэлээхтэн талыыр ойдуулэриэр комлоохтоох буолуо.

Бу аммыт барыа үлэлэтэр экзаменнэр ыытыллыан Бэрэдэгэр анал уороҕы баралаах, зачет туттараллаах, сертификат ылаллар. Аммыт ЭТП үлэлэтэрэ кэнэнэ таһаарбакка, РФ үөрэхтээ уонна науканы министиэрстибэтэ биэрэрэннэг Бэрэдэгэриэн ыытыллыыллар туһаныллаах оскуола салайаарчылара эйгэлээхтэн сүгэлэр.

Администрациялаах кэмэс 19.30 ыстатьыйа 4 чаастарга олоҕуран сокуоннаан ыытыллыбыт судаарыстыбаннай (түмүктүүр) аттестацияны ыытыыга бэрэдэгэн кэнэ иҥэн гражданнарга 3 тыһыынчаттан 5 тыһыынчаҕа диэри, дуоһунастаах сирэйдэргэ 20 тыһыынчаттан 40 тыһыынчаҕа диэри, юридическай сирэйдэргэ 50 тыһыынчаттан 200 тыһыынчаҕа диэри штрафнай санкция тутуллар.

Судаарыстыбаннай экзаменнэри ыытыы комнэтэр барыа пуунтарга сотоох усулуобуйа тэриллиэхтэх. Бу усулуобуйалары тэрийиэхтэ олохтоох кэнэнэк дьаһалтата комолоноохтох. Оттон курдук:

Стационарнай телефон, сейф, Интернет сибэтэ, электроэнергия баар буолара уонна оскуола ыраах сылаах буолуута хаачыллыахтаах.

Ыраах сылар кэнэнэктэргэ суол куһаҕан комнэтэр баһылыктар оҕолору таһыыны хонтуруоллаһыахтара, транспортынан хаачыйыыны комолоноолоро ирдэнэллэр.

Уот барар түбэлэтэллэр дизель баар буолуутун хаачыйыы.

Чурапчы улууһугар 2018 сылга судаарыстыбаннай түмүктүүр аттестацияны ыытыы уонна онно бэлэмнэнии туһунан улуус баһылыгын анал дьаһалыгар олоҕуран туһаныллыах тэриллэрэ кытта экзаменнэри ыытыыга бэлэмнэнии үлэ ыытыллыа турар.

Хаҥыстыбаллаахтык, чэбдигийдик экзаменнэри ыытыы сүрүн сорудах буолар.

Бэйиэ үөрэхтээ киирэн, оскуола салайаарчыларыгар, учууталлаҕа, экзаменнэ ыытыллыахтарыгар бу эйгэлээх уонна сүгэлэх суоллаах хамаанда үрдүк тэрээһиннэннэх, олохтоммут ирдэбилэннэн, кэнэнэ суох бараллар эрдэбит.

Оскуоланы бүтэрэччилэргэ судаарыстыбаннай экзаменнэри сиэтиннэхтэх туттаран аттестат ылыллыаллар уонна талбыт идэлэриэн үөрэхтээ киирэллэриэр, олохтоох миэстэлэриэн дьоһуннаахтык бүтэллэриэхтэр баҕарабыт.

БКГЭ туһунан эбии информацияны үөрэх салаатыттан уонна сайыттан биилэрэ сөп.

П.П. ПОСЕЛЬСКАЯ,
улууска БКГЭ ыытыы эйгэлээх тэрийээччитэ

Культуура сонуннара

Киин бибилэтиэкэҕэ— сэргэх тэрээһин

Үтүө үгэскэ кубулуйбут бүтүн Арассыыйа үрдүнэн ыытыллар, аҕыйыны көҕүлүүр, өйүүр уонна сайыннарар "Библионочь" дьаһал быйыл киин бибилэтиэкэҕэ муус устар 28 күнүгэр олус тэрээһиннээхтик ыытылынна. Аҕаалаччылар бу дьаһалы олус кэтэһэллэр уонна кохтоохтук кыттылар. Быйылгы "Библионочь-2018" бырагыраамата киэҥ, кэрэхсэбиллээх. Тэрээһин саҕаланыытыгар эҕэрдэ тылы этиллэр: Чурапчы улууһун баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы Н.И.Аммосов, "Сана олох" РИХ эрдэ-экэҥэ А.А. Захаров, Чурапчы улууһунаадыы ыччат отделын салайааччыта И.Т. Пономарев, киинэммит библиотечнай ситим дириэктэрэ В.А. Платонова уо.д.а. Кэлбит ыалдьыттары сылаас үүтээх чэйинэн, алаадьынан, барыаннаанан көрүстүлэр. Бу хоско саха биллиилээх худуожуниэуга Эллэй Сивцев "Чэй иһиитэ" хартыынатын тыыннаах ыҥырымсытан, хартыынаҕа баар, ол кэмнээҕи дьон курдук таҥнан, туттан хаартыскаҕа түһүү улахан сэҥээрииннии ылла. Чурапчыбыт коллекционердара быыстапкаҕа аҕалбыт баай коллекцияларын кэлбит дьон сэргии көрдүлэр. Ордук кэрэхсэбиллээҕэ Чурапчы С.А. Новгородов аатынан орто оскуола 11 кылааһын үөрэнээччилэрэ Дима уонна Кеша Скрябиннар аҕалбыт коллекциялара буолла. Кинилэр муспут быыльгы маннааттара, сэбиэскэй, араас дойдулар харчылара, элбэх эриэккэс уруучукалара, хаартыылара элбэх киһи болҕомтотун тарта. Уолаттар бэйэлэрэ устуоруйаны сэргиир буолан коллекцияларын сүрдээх интэриэһинэйдик кэпсиллэр. Гимназия учуутала Л.А. Пермякова дьиэ кэргэнинэн онорбут сахалыы сиэлэрэй оноһуулаах холбукалара, киэргэллэрэ, сувенирдара корбут эрэ киһини сөхтөрөр. Бибилэтиэкэр Сарҥылаана Кэнчэрьевна Флегонтова бэлэмнээн ыыппыт "Өркөн өй" күрэҕэ Чурапчы нэһилиэгэ тэриллибитэ 370 сылыгар ананна. Манна кэлбит оҕолор төрөппүттэрин кытта кыттыбыттарын болыгтыахха наада. Ол курдук гимназия онуо кылааһын үөрэнээччитэ Дима Никонов ийэтинээн Екатерина Дмитриевналыын, тохсуо кылаас үөрэнээччитэ Намыына Архипова ийэтинээн Елена Николаевналыын, кыраайы үөрэтээччилэр бу күн кэлбит аҕаалаччылар сэттэлии киһилээх икки хамаандаҕа – "Тоҕус томтор" уонна "Күн матыыба" хамаандаларга арахсан кытыныылар. Кыайыылаҕынан "Тоҕус томтор" хамаандата буолла.Саха суруйааччыларын айымныыларынан туруорултубут инсценировкаларга аҕаалаччылардыт ооньоотуттарын кэлбит дьон биһирии көрдүлэр.

Педагогическай үлэ бэтэрээнэ Иннокентий Иннокентьевич Кондратьев байаанын доҕуһуолунан үбүлүйдээх ырыа айаччылар Анастасия Варламова, Владимир Индигирскай, Алексей Калининскай-Лунха Өлоксойо уостан түспэт ырыаларын,тон буору тобулу үүнэн тахсар бастакы сибэкки - ньургуһунна аналлаах ырыалары дуоһуйа ыллаатылар. Хоһоону уус –уран ньук, истээччигэ тиийэр гына аҕыы күрэҕэр аҕаалаччылардыт көхтоохтук кыттылар.Кинилэр үстүү – нуучча уонна саха бэйэттэрин хоһооннорун аахтылар. Кыайыылаҕынан гимназия 11кылааһын үөрэнээччитэ Дуня Соловьева, иккис Семен Иванович Никитин, үһүс ороспүүбүлүкэтээҕи ыспартыыбынай оскуола - интэринэт тохсуо кылааһын үөрэнээччитэ Алгыс Верховцев буоллулар. Саха ороспүүбүлүкэтин уус-уран оноһуктарын маастара, киэҥ эйгэҕэ биллэр куукула оногоочу, биһиги бииргидэлээхпит, Толой бибилэтиэкэрэ Изабелла Степановна Кузьмина куукула оногуу кистэлэҥнэрин, Арассыыйаҕа улахан быыстапкаларга кыттыбытын туһунан кэпсээтэ. Үлэ бэтэрээнэ Жанна Иннокентьевна Васильева кылыгансиллиэн оноһуктарга маастар кылаас ыытта.Ыччат психологическай киинин психолога Виктория Александровна Лазарева ыыппыт психологическай тренингэр ыччаттар да, саастаахтар да сөбүлээн дьарыктаннылар. Киин бибилэтиэкэ үлэҕэ саҥаттан саҥа сүүрээннэри киллэрэр, айымныылаахтык үлэлиир кэпэктиип буолар. "Библионочь" дьаһалга кэлбит ыалдьыттар тэрээһиннэн астынан, үорэн –көтөн, үлэҕэ ситиһиилэри баҕаран тарҕастылар.

Наталья ЗАХАРОВА.

Биһиэхэ суруйаллар

ЧУРАПЧЫНЫ УМНУБАППЫТ

И.Е. Максимов.

Этэбит оҥу туһэн маттаччы,
Эйиэннэн биһиэхэ олус чэпчэ:
Торхоҕут дойдубут-буорбут чаҥы
Тон Саха Сирэ - чэлгэ Чурапчы.

Чурапчы курааннах бурҕайар буорутан, инчэҕэй «бырыы да баларааныттан" торуттэрэх икки саха уола – Иоган Максимов уонна Алексей Аммосов 80 биэтэк саастыытын муус устар 7 уонна 26 күнүгэр Новосибирскай куоракка бөлиэтээтибит.

Алексей күнду, кэрэ Күндүл күөх айылҕатыттан үөскээбит, сэрии кэмигэр Чурапчы кеһоруллуутун иитээнигэр тубэспит киһи. Күн аайы кини кэмпүүтэргэ Күндүл сиэркилэ күөлүн хаартыскатыынан тэбэр сүрэҕин үгүтүү тыгар. Ахтар, тартарар айылҕатыгар өссө даҕаны тиийэн агаҥынан үкчэнэн баҕарар саҥаатын аны ыарыы буулаата. Мин эмиэ Күндүлгэ 50-с сылларгa олоро сылдьыбыт эдэр саастын үчүгэйдик саныыбын. Өлөксей биһиги, икки үөлүэннээхтэр, Дириҥ орто оскуолатын 1957-1958 сылларга бүтэрбиппит. Таптыыр, эдьиий курдук саныыр учуутал-бытыаныын Екатерина Семеновна Лукинианы кытары баччаанна диэри сибээстэһэрбитин ыдьыбутуттан аҕабыт. Кээти (оскуолаҕа киниини таптаан иитинник аатыыр этибит) уолаттарыгар бэйэтэ хомуйбут дьаҕьынын, миинньигэс аһы – хааны көҥнө ыытан үөрдэн, үйэбитин уһаган турар. Үрдүк үөрэҕи Өлөксөй Томскайга, мин Свердловскайга 1964 сылларга бүтэрэн баран, Новосибирскайга бииргэ көмө кэлэн олохсуйбут эбиппит. Нуучча кыргыттарын кэргэн ылан, биирдии кыыс оҕолору төрөтөн, атомы кытары алтыһан, химическай наукаҕа сыстан, Академгородокка үлэлээн, үүнэр-сайдар дабаммыт испирээтэ дьүөрэлэһэ эргийбит эбит. Уонна 40-са сыл тухары улахан, баттараа мөлүйүөн нэһилиэнньэлээх, куоракка табыллан көрсүбэккэ сылдьыбыппыт. Ол туһунан медик учуонай Семен Евграфов 2014 сыллаахха Саха Сирин суруккаалларыгар уонна "Сана олох" хаһыакка суруйан турар. Дьэ оттон билэн, Хоптоҕо нэһилиэгэ А.Д.Аммосовы бочуоттаах гражданинынан билиэн, киэн туттан барбыта. Таарыйа, нэһилиэк саҥа кинигэтигэр миигин эмиэ киллэрбиттэрин кордум. Кырдьык, Эрилик Эристиин эҥэбиэн эргиттэхпэ, биһиги Хоптоҕо-Чакыр устуоруйатын бииргэ кэриэс бөлүү кыырахтара буоллахпыт дии. Чурапчы бальыһатыгар, бүтүн дойду үрдүгэр Өлөксөй айбыт диагностическай метода киэҥник туттуллар. Бу үлэнэн А.Д.Аммосов айар бөлөҕө 1997 сыллаахха Арассыыйа Судаарыстыбаннай бирэмийэтинэн сыаналаммыта. Ол эрээри, Чурапчы чиҥ быыааһа баччаанна диэри комсомол райкомун урукку бирэ сэкиретээрин, "Сана олох" хаһыат үлэһитин, биллиэтин улахан учуонайы билиэн, улуус таһымынан чиэстии, бөлиэстии илик эбээт.

Быйыл Алексей Дмитрьевич дьоро бөлүү күнүгэр аатырар "Кольцово" наукоград баһылыга Н.Г.Красников эҕэрдэ сурутун аҕалан туттардылар. Кини төрүттэбит ВНИИСД - средств диагностики институтун эдэр сотрудниктара кэлэн итиитик-истиитник эҕэрдэлээтилэр, бэтэрээннэр коллектиип махтальын тиэрдилэр. Оттон мин, өссө хаамар агахтаах Саха Общинатын кырдьаҕаһа, сүүрэн-көтөн, бу түгэни бөлиэтэһиини Мэриэҥа туруорсан, Новосибирскай куорат 125 сылын чиэһигэр олохтоммут "За труд на благо города" ойдебуниҥук бөлиэни доҕорум түөһүгэр Мэр А.Е.Локоть аатыттан иилим. Онон кини биһиги үрдэт чыпчаалбыт Сибиир кинин куоратын биллиилэрин таһымынан бөлиэстэнэн, А.Д.Аммосов сүргэтэ өрө көтөҕүлүннэ. Сэрии аччык сылларыгар күүмэйдик агахха турбут үөлүэннээхтэр үйүн үйэлэнэн, олохха, наукаҕа, культуураҕа айымныыллаах үлэбит түмүгүн, аппытын Арассыыйа географическай кинигэтэ бөлиэтээбиттэрэ үрдүк чиэс буоллаҕа. Мин Өлөксөйү: "Биириэмэ түргэнник көтөр, сотору Саха АССР 100 сылын көрсүөхпүт, өссө дойдубутугар поезынан баран кэлиэхпит!"— диэн ыралаан, доҕорбун куустум.

Иоган Егорович МАКСИМОВ, Новосибирскай.

БИЛЛЭРИИ / ОБЪЯВЛЕНИЯ

Борис Викторович Тарабухин аҥыгар бөрөлөнөбит байыанай билиэт суоттуттан, дьиҥэ суоҕунан ааҕыллар.

***

Геннадий Георгиевич Захаров аҥыгар бөрөлөнөбит байыанай билиэт суоттуттан, дьиҥэ суоҕунан ааҕыллар.

МБОУ «Чурапчинскай гимназия имени С.К. Макарова» объявляет о приеме заявлений до 31 мая 2018 г. на 2018-2019 учебный год в 5 класс. Заявления принимаются на специальном бланке с приложением следующих документов: 1. Копия табеля успеваемости за текущий учебный год; 2. Характеристика с места учёбы.

Наш адрес: с. Чурапча ул. Ярославского 63/1, **контактный телефон 41-409.**

БИЛЛЭРИИ

Маарыкчаннаах, потребобнинство 2018 сыл, кулун тутар 28 күнүгүнэн гаражнайдарын уоскай мунньаҕын уурааччылар, 2018 сыл, тохсунньу 1 күнүгүттэн турунан, перерегистрацияны барбатах гаражнайдар испитэкэтин таҥаларынан, гаражтыын «Саҥа олох» хаҥыакка биллэрии таҥсыбыт күнүттэн икки ый ааҥынан тохтуунан сайабылыанньаҕыттан ПО бырабылыанньатын аҥыгар түгэҕэн.

Бырабылыанньа.

Прокуратура предупреждает

Внимание охотников, лесопользователей, владельцев сельхозугодий и дачников: не становитесь причиной лесного пожара!

ВНИМАНИЮ охотников, рыбаков, лесопользователей, скотоводов, нерубочные остатки, вывозимых леса, фермеров, владельцев сельскохозяйственных, в т.ч. сенокосных угодий, а также нерабочих граждан, находящихся на сенокосе, пожнивах, почтарях, трактористов, владельцев дачных участков и жилых домов вблизи лесной зоны, а также иных граждан, находящихся в лесу или вблизи лесных массивов и разводящих костёр для обогрева или приготовления пищи, а также владельцев ЛЭП вблизи лесных массивов, владельцев и пользователей земельных участков, прилегающих к лесу!

Выжигание сухой травянистой растительности (сельскохозяйственные палы) запрещены! (п. 218 постановления Правительства РФ № 390 от 25.04.2012).

Разведение костров допускается только в котлованах глубиной не менее 30 см., не более 1 метра в диаметре или с использованием площадки с ёмкостью из негорючих материалов объёмом не более 1 куб. метра. На расстоянии не менее 50 метров от строений, 100 метров от хвойных и 30 метров от лиственных деревьев (приказ МЧС России от 26.01.2016 № 26).

В лесах запрещается:

- разводить костры в местах возможного возгорания (хвойные молодняки, гарь, поврежденный лес, торфяники, лесосеки, насчитанные от нерубочных остатков и заготовленной древесины места, места с подсохшей травой, под кронами деревьев),
- бросать горящие спички, окурки и золу,
- бросать стекло,
- использовать пыжи из горючих или тлеющих материалов,
- оставлять прогретые горючими веществами материалы,
- заправлять горючим тлеющие бензо при работе двигателя, использовать неисправный двигатель, курить и пользоваться открытым огнём вблизи машин, заправляемых горючим.

Недопустимо использовать неисправные печи и дымы в жилых и иных строениях, в т.ч. расположенных в лесном массиве или вблизи него.

Владельцы и пользователи земельных участков, прилегающих к лесу, должны очищать их от сухой травы, опавших листьев и стеблей после уборки урожая, нерабочих, нерубочных остатков, мусора и других горючих материалов на полосе не менее 10 м. от леса до участка либо отделить лес противопожарной минерализованной полосой шириной не менее 0,5 м или иным противопожарным барьером, (п. 9(1) Правил пожарной безопасности в лесах, утв. постановлением Правительства Российской Федерации от 30.06.2007 № 417).

Нарушение правил пожарной безопасности в лесах может повлечь административную ответственность по ст.ст. 8.32, 20.4, 20.16 КоАП РФ со штрафом от 1,5 тыс. до 1 млн. рублей, приостановлением деятельности организации или уголовную ответственность по ст.261 УК РФ с лишением свободы до 10 лет и штрафом до 500 тыс. рублей, обязанность возместить ущерб, причинённый лесному фонду, а также запрета на тушение лесного пожара и восстановление лесных насаждений!

Не допускайте нарушений правил пожарной безопасности в лесах! Если Вы стали свидетелем нарушений Правил пожарной безопасности в лесу со стороны иных лиц или заметили возгорание в лесу или вблизи лесного массива, не оставайтесь в стороне, сообщите об этом в ближайшую диспетчерскую службу по номерам 44-74-76 или 8 800 100 94 00, либо на номера экстренных служб полиции (02 или 102) и МЧС (01 или 101)!

Прокуратура Чурапчинского района.

Күлүү тапталлаах нөөкөргө, эбэлэргэ, хос эбэлэргэ, Мутуйай нэһилиэгин олохтоохтор

СИВЦЕВА Уляна Бухаловна

уйун ыраахан ыарыытан олохтон туораабытынан, уолдьастар Егор Егоровичка, кайдыгыр Надежда Гермогеновнаҕа, кыыһыгар Александра Егоровна Корякинаҕа, күүгүгэр Александр Никоноровичка уоннаах кэпсиэр оҕолордоругар, сиэнэрдэригэр Мутуйдаан Поллия Олегкаа.

Чурапчыттан торуттуох Дьокуускай куорат олохтоохтор, РФ Дорообуна хаҥыстабылыгар туйгуна

МОНАСТЫРЕВ Александр Ильич ыраахан

ыарыытан олохтон туораабытынан, көрдөнөгөр Лидия Терентьевнаҕа, оҕолордоругар, быраттарыгар Сергей Ильичка, кини көрдөнөгөр Мария Петровнаҕа, чугас аймахтарыгар дириҥ куттуурбуттарын тиэрдибит.

Чурапчыттан А.С., Н.И. Дьяковтар, Е.М. Дьячковскай, Дьокуускайдан К.П. Лобинова, А.И. Монастырева, М.Д. Неустроевтар.

Хоту кайдыгыттан кытыылаах, уста, тыыл бөлөхтөрө, Хотонсоо сэбилиэгин олохтоохтор, убаастыыр убайдара

АНДРОСОВ Николай Петрович

бу дьыл, муус устар 27 күнүгэр ыраахан ыарыытан олохтон туораабытынан доҕотторугар, биэтэр дьонугар куруутаан туран ыйытыннэрбит.

Дьокуускайдан баппа, күүгүгэ, сиэнэрдэ Иллэнгэр, быраттара Андросовтар дьиэ көрдөөхтөрө, аймахтара.

Чурапчы нэһилиэгин олохтоохтор, убаастыыр учуутаабыт

Платонова Анна Александровна

уйун ыраахан ыарыытан олохтон туораабытынан, биирдэ үөрүмнүт доҕотторугар Галиннаҕа, кини чугас дьонугар, аймахтарыгар дириҥ куттуурбуттарын тиэрдибит.

Интэрнээт-оскуола 1976с. выпуска.

Куттуурдаахтар тиэрдилэр:

- Тапталлаах ийэтэ Платонова Анна Александровна ыалдьан олохтон туораабытынан, уолдьастар, биирдэ үөрүмнүт коллеэгэлэригэр Дмитрий Константинович Платоновка, СӨ ОДьХХ тэриллэн Чурапчыгаары филиалын сэбиэдиссэйэ, профессор, барыа үөрэнэллэр.
- Чурапчы нэһилиэгин олохтоохтор, педагогическай үөр, тыыл бөлөхтөрө Платонова Анна Александровна олохтон туораабытынан, уолдьастар Дмитрий Константиновичка, кыргыттарыгар, кайдыгыр, күүгүгэригэр, сиэнэриэгэр, чугас аймахтарыгар, биирдэ үөрэппит уолаттарыгар-кыргыттарыгар улуустааҕы уорэх салаатын, уорэх үөрэнэллэрин профсоюуун комитетэ, педагогическай үөр бөлөхтөрө эбэтэр.
- Педагогическай үөр, тыыл бөлөхтөрө, РФ үөрэҕэриитин туйгуна, "Грамаатаскай Кэбиэт" бочуоттаах хаҥайыыта, Чурапчы нэһилиэгин ыытааччылаах олохтоохтор Платонова Анна Александровна 85 саастаах ыалдьан олохтон туораабытынан, оҕолордоругар, сиэнэриэгэр, күүгүгэригэр, кайдыгыр, аймахтарыгар, биирдэ дьонугар Сылгыстан Борис Пахомович, Владимир Борисович, Александр Борисович Баппаевтар дьиэ көрдөөхтөрө.
- Күлүү тапталлаах учууталлара Платонова Анна Александровна олохтон туораабытынан, оҕолордоругар, сиэнэриэгэр, барыа аймахтарыгар интэрнээт-оскуолаҕа 1981 сылларгыы бүтэрбит оҕолоро.
- Бүлүкчүөр сиэнэстэрэ педагогическай үөр, тыыл бөлөхтөрө, уолаат дьиэ көрдөөх ийэтэ, эбэтэ, хос эбэтэ Платонова Анна Александровна ыраахан ыарыытан олохтон туораабытынан, баппыарыгар, быраттарыгар, кайдыгыргар, күүгүгэригэр, барыа сиэнэриэгэр Дьокуускайдан, Чурапчыттан Тимофеевтар, Константиновтар, Романовтар, кини оҕолоро.
- Күлүдүүк сиэнэр, убаастыыр учууталлара, РСФСР үөрэҕэриитин туйгуна, педагогическай үөр, тыыл бөлөхтөрө, СӨ үөрэх систэмэтин бочуоттаах бөлөхтөрө Платонова Анна Александровна ыраахан ыарыытан олохтон туораабытынан, оҕолордоругар Заремаҕа, Галиннаҕа, Дмитрийдэ, Мариннаҕа, Аннаҕа, Валентиннаҕа, кайдыгыргар, күүгүгэригэр, сиэнэриэгэр уоннаах чугас аймахтарыгар ЧРОСИО 1970 сылларгыы выпуска, кылаас салайаччыта Е.С. Лукина.
- Тапталлаах ийэтэ Платонова Анна Александровна ыраахан ыарыытан олохтон туораабытынан, кыыһыгар, СӨ үөрэх министэрэ, инвестиционнай отдельын үөлэнигэр Валентина Константиновна Платоновка, кини дьиэ көрдөөхтөрө, оҕолордоругар Дьокуускайдан биирдэ үөрэппит коллеэгэлэрэ, салайаччыта Н.Н. Корякин.
- Убаастыыр учууталлара, сиэнэриэн тапталлаах эбэлэрэ Платонова Анна Александровна уйун ыраахан ыарыытан олохтон туораабытынан, оҕолордоругар, сиэнэриэгэр, хос сиэнэриэгэр, аймахтарыгар Матвеевтар.
- Тапталлаах ийэлэрэ, эбэлэрэ педагогическай үөр бөлөхтөрө Платонова Анна Александровна уйун ыраахан ыарыытан олохтон туораабытынан, күүгүгэригэр Дмитрийдэ Константиновичка, эдэйдэриэгэр, кайдыгыргар Анна Яковлевна Платоновтарга, оҕолордоругар, сиэнэриэгэр, хос сиэнэриэгэр, күүгүгэригэр, кайдыгыргар Лавровтар, Чичигиновтар, Максимовтар, Николаевтар.
- Күлүү тапталлаах учууталлара, интэрнээттэр, РСФСР үөрэҕэриитин туйгуна, СӨ үөрэхтэрэ бочуоттаах бөлөхтөрө Платонова Анна Александровна олохтон туораабытынан, оҕолордоругар, сиэнэриэгэр 1972 сылларгыы выпуск.
- Тапталлаах ийэлэрэ, Арассыыйа үөрэҕэриитин туйгуна, педагогическай үөр бөлөхтөрө, эбэх сиэн эбэлэрэ Платонова Анна Александровна олохтон туораабытынан, кыыһыгар, биирдэ үөрэппит коллеэгэлэригэр Анна Константиновна Платоновка, кини дьиэ көрдөөхтөрө, биирдэ торообуттарыгар, аймахтарыгар ДТД Корякин аҥыаран ЧРОСИО биирдэ үөрэппит биология уоннаах химия холбоһуун кыргыттара.
- РСФСР үөрэхтэрэ, СӨ үөрэхтэрэ бочуоттаах бөлөхтөрө, "Аҕа дойдуну Улуу сэриитин комсомол кэбиэннэрэ үлэлэрэ", "Ийэ Албан аҥа" баскыа, иккис испытаннаах мэтириэлэр, "Чурапчы улуусун үөрэҕэриитин сайдыытын кэлэрбин кэтэхтэрэ" бөлөхтөр хаҥайыыннара Платонова Анна Александровна ыраахан ыарыытан олохтон туораабытынан, кыыһыгар Анна Константиновнаҕа, оҕолордоругар, кайдыгыргар, күүгүгэригэр, сиэнэриэгэр, хос сиэнэриэгэр, аймахтарыгар ЧРОСИО комитетэ, профсоюз.

Бөлүүр нэһилиэгин олохтоохтор, педагогическай үөр бөлөхтөрө

ИГНАТЬЕВА Домна Семеновна

бу дьыл, муус устар 27 күнүгэр уйун ыраахан ыарыытан 79 сааһыгар олохтон туораабытынан, биирдэ дьонугар, аймахтарыгар куттуйан туран ыйытыннэрбит.

Көрдөөх, оҕолоро, күүгүгэрэ, кайдыгыргар, сиэнэриэгэр, хос сиэнэриэгэр.

Куттуурдаахтар тиэрдилэр:

- Мыннаҕайы бөлүүгүнэн олохтоохтор, педагогическай үөр бөлөхтөрө Игнатьева Домна Семеновна ыраахан ыарыытан олохтон туораабытынан, оҕолордоругар, сиэнэриэгэр Мотрона Харлампьевна Яковлевна, кини оҕолоро, күүгүгэрэ, кайдыгыргар, сиэнэриэгэр.
- Бөлүүр нэһилиэгин олохтоохтор, педагогическай үөр бөлөхтөрө Игнатьева Домна Семеновна уйун ыраахан ыарыытан олохтон туораабытынан, биирдэ үөрэппит коллеэгэлэригэр Сардыанаҕа Николаевнаҕа, Наталья Николаевнаҕа, көрдөөхтөрө Николай Николаевичка, сиэнэриэгэр улуустааҕы уорэх салаатын педагог сойуустарын комитетэ, Мыннаҕайдааҕы "Бүлүү" улуйаан коллектиэбэ.
- Бөлүүр нэһилиэгин олохтоохтор, педагогическай үөр бөлөхтөрө Игнатьева Домна Семеновна уйун ыраахан ыарыытан олохтон туораабытынан, көрдөөхтөрө, үөр бөлөхтөрө, Хотуу кайдыгыттан кытыылаах Николай Николаевич Игнатьевка, оҕолордоругар, сиэнэриэгэр, барыа аймахтарыгар "Саргыа" түөлбэ олохтоохтор.
- Аммаа Сылгыстыыгын торуттуох Бөлүүр нэһилиэгин олохтоохтор, педагогическай үөр бөлөхтөрө, кыраасыс эдэйдэриэгэр Игнатьева Домна Семеновна уйун ыраахан ыарыытан бу дьыл, муус устар 27 күнүгэр олохтон туораабытынан, күүгүгэриэгэр Николай Николаевич Игнатьевка, сиэнэриэгэр Наталья Николаевна Яковлевнаҕа, Саргылана Николаевнаҕа, Светлана Николаевнаҕа, Николай Николаевичка Дьокуускайдан Алексеевтар, Кириллиновтар, Соколовтар, Аммаатан Ефремовтар, Окоемовтар, Бадмаевтар, Кириллиновтар, Борулаастыыгын Ефремовтар.
- Бөлүүр нэһилиэгин олохтоохтор, чугас ыаллара Игнатьева Домна Семеновна уйун ыраахан ыарыытан олохтон туораабытынан, көрдөөхтөрө Николай Николаевичка, оҕолордоругар Натальяҕа, Сардыанаҕа, Николайдаа, Светланаҕа, күүгүгэриэгэр, сиэнэриэгэр Альбина Николаевна уоннаах кини оҕолоро Софроновтар, Харитоновтар, Кондратьевтар.

Кэриэстэбил

Сырдык мөссүөнэ сүрэхпитигэр тыыннаах...

Күлүүтэн күлүү кэпсиэбит тапталлаах көрдөөхпүт, сиэтэ оҕо күн аайы кэтэ, эйэх сиэн эбэлэ, уйа бөлөрөөнө **Дьячковскай Светлана Иннокентьевна** ыраахан ыарыытыгар, орто дойдуттан барбыта бу дьыл, ыам ыйын 7 күнүгэр бэлиэ сылга туолар.

Ийэбит 1955 сылларгыы Мутуйай нэһилиэгэр Сиэнэгэр дьиэ көрдөөхтөрө торообуттэ. Кини уоннаах кыыстара эбэт. Мутуйай оскуолатыгар 8 кылааһы бүтэрэн баран, салгыы Бүлүүтүгэр педагогическай училищеҕа үөрэнэ барбыта. Онно үс сыл үөрэнэн учуутал идэтин баһылаабыта. Хаппар оскуолаларыгар начаальнай кылаас учуутальынан аҕалыыта. Онно үөлэлии сылдьан, 1977 сылларгыы Николайдыын ыал буолбуттара. 1978 сылларгыы бастаан кыыс оҕолуун кэриэн көрсөрө, ийэ буолар дьоҕуун биэбитэ.

Хаппар оскуолаларыгар учууталлыырын тайанан уоскасыыбыгай үлүү көхтоохтук кытта, дьон ыытабылын ылара. Үгүс дьоҕотторугуттан, доҕоттороттон. Бүлүүтүгэр училищеҕа үөрэммит комсомол биирдэ үөрэммит доҕотторо саҥа истит тыыннаах ахталлар. От комсомол сылдьыбыт альбом, брошюра, таҥаннарбыттара. Тиэнэ күннэригэр хаппах күүс-кэмэ буолбуттара. Онон бэйиэт дьиэ көрдөөх дьиэтигэр кинистэрэ уоннаах мастабылын тиэрдибит.

Ийэбит бараахан көрдөөхтөрө, оҕолоругар, сиэнэриэгэр олус истэ сылдьыбатаҕа. Сиэбэ дьон суоҕа. Бэйиэт күлүү кэпсиэбит барыбыттар хоолбур буолар сонуу олорон аастар. Кини сиэтэ оборбоох сонуун оҕолоро, сиэнэриэ салгыахтара, аҥын аҥаана туруоктара. Ийэбит бараахан сырдык мөссүөнүн хаһан да умнуохтут суоҕа...

Көрдөөх, оҕолоро, сиэнэриэ, кайдыгыргар, күүгүгэригэр.

Кылабылаах эдиэтэлэр – А.А. ЗАХАРОВ.
Эдиэтэлэр сэбиэдиссэйэ, сурукчута – А.Н. ЗАХАРОВА.
Экономикаҕа, тыа хаҥайыыларыгар отдела – А.М. СЛЕПЦОВ.
Корректордар – С.А. ЖЕНДРИНСКОЙ, М.В. ПЕТРОВА.
Таҥнары – Л.К. ПОПОВА.
Бөлүүгэннэр – Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Тэриийэн таҥаараччылар: СР Правительствата, Чурапчы улуусун "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһук автономнай учреждение. Российскай Федерация Роскомнадзор СР управлениетэ 2012 с. кулун тутар 15 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ – ПИ №ТУ14-0238.

Редакция, издатель аадырыыта: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Телефоннарбыт: редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358. E-mail: sanaolox@mail.ru, сайт: sanaolox.ru, instagram: @sanaolox

Бэчээкэ сакаас: № 32 (11488)
Кэмэйэ: 1,5 бэч. лист
Аҕыстана 1325
Хаһыат сыаната: 10 солк.

Саҥа олох

Автор оҥорторо хаалар сонун ырыаларын тэнэнньэлэр мэдиэйэ оо туйгэр бэлиэтиэхтэр. Оҥорооччулар сэнэлэрэ кэрдиэстэтэриэхтэр этэллэриэн аатар тус бэйиэ суох.

Хаһыат бэчээкэ бэриллэр графика: 16 ч 00 м. Бэчээкэ бэрилиннэ: 16 ч 00 м. "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһукка 03.05.2018 с. офсетка бэчээттэнэ. Типография аадырыыта: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекса: 54907. Хаһыат надиэлэҕэ иккиэ: оптуорунньукка уоннаа бэйиэннэҕэ тахсар.